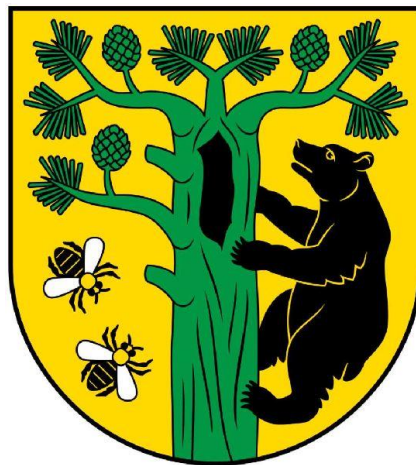

ZAŁĄCZNIK
DO UCHWAŁY NR
RADY GMINY W CZARNI
Z DNIA 2022 r.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY CZARNIA DO 2030 ROKU

ZLECENIODAWCA:
URZĄD GMINY CZARNIA
CZARNIA 41
07-431 CZARNIA

WYKONAWCA:
EKOD URBANISTYKA
E-MAIL: ekod.urbanistyka@gmail.com
TEL: 793 128 120

Spis treści

1	WSTĘP	4
1.1	PRZEDMIOT I ROLA OPRACOWANIA	4
1.2	METODYKA I ZASADY OPRACOWANIA	4
1.3	WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ.....	6
2	ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY DO 2030 ROKU	10
2.1	WIZJA ROZWOJU GMINY CZARNIA	10
2.2	CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ROZWOJU.....	11
2.3	KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH.....	12
2.3.1	CEL STRATEGICZNY 1: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ PRZESTRZENNY GMINY CZARNIA I POPRAWA WARUNKÓW ZAMIESZKANIA.....	12
2.3.2	CEL STRATEGICZNY 2: OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH, RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI NATURALNYMI I WSPIERANIE WARTOŚCI KULTUROWYCH, SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI FUNKCJI TURYSTYCZNEJ NA TERENIE GMINY CZARNIA	15
2.3.3	CEL STRATEGICZNY 3: WSPARCIE SEKTORA ROLNEGO I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W GMINIE CZARNIA.....	18
2.3.4	CEL STRATEGICZNY 4: AKTYWIZACJA I EDUKACJA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, BĘDĄCEJ FILAREM ROZWOJU GMINY	19
3	OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA.....	23
4	MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ	27
5	USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE	29
6	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI.....	32
6.1	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA.....	32
6.2	OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY	34
7	SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	35
7.1	WDRAŻANIE STRATEGII.....	35
7.2	MONITORING I EWALUACJA STRATEGII	42
7.3	WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH.....	43
8	RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA	45

1 WSTĘP

1.1 PRZEDMIOT I ROLA OPRACOWANIA

Przedmiotem niniejszego opracowania jest „Strategia Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 roku”, zainicjowana Uchwałą nr XXII/209/21 Rady Gminy Czarnia z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie przystąpienia do opracowania projektu Strategii Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 roku oraz określenia szczegółowego trybu i harmonogramu opracowania projektu strategii, w tym trybu konsultacji (Dz. Urz. Woj. Maz. 2021 poz. 11173).

Strategia Rozwoju Gminy jest dokumentem, stanowiącym narzędzie do kreowania i stałego wzmacniania rozwoju społecznego, ekonomicznego i przestrzennego. Przyjęte rozwiązania tworzą ramy rozwoju lokalnego, na podstawie których mieszkańcy i inwestorzy mogą koordynować swoje plany i inwestycje z zamierzeniami Samorządu Gminy.

Główną rolą strategii jest kierowanie polityki rozwoju gminy w konkretnym czasie oraz zabezpieczenie ciągłości przyjętych działań. W związku z tym, istotne jest wypracowanie konkretnej wizji rozwoju, która zostaje określona na podstawie analizy aktualnej sytuacji i oczekiwanych zmian, w kwestii dalszego rozwoju. W osiągnięciu założonej wizji służą skonkretyzowane cele i kierunki działań. Sprecyzowanie celów i podejmowanych działań pozwala uniknąć dodatkowych kosztów wynikających ze źle podjętych decyzji, a także ogranicza ryzyko chaotycznej realizacji polityki rozwoju.

Kolejną istotną rolą Strategii jest możliwość wykorzystania dokumentu jako podstawy do wnioskowania o dofinansowanie ze środków zewnętrznych. Dzięki temu Gmina jest w stanie w dużo szybszy i łatwiejszy sposób zrealizować działania składające się na realizację długofalowej polityki rozwoju.

Trzecią rolą strategii jest wymiar integracyjny. Do zaplanowania i wdrożenia działań przewidzianych w Strategii potrzebne jest zaangażowanie wspólnoty samorządowej i społeczności lokalnej. Dobrze przeprowadzony dialog między jednostką samorządową, mieszkańcami i inwestorami nie tylko pozwala wypracować wspólną wizję rozwoju, ale także tworzy podstawy do współpracy i realizacji wypracowanych założeń i ustaleń.

Strategia stanowić będzie nadrzędny dokument polityki rozwoju na terenie gminy Czarnia.

1.2 METODYKA I ZASADY OPRACOWANIA

Strategia Rozwoju Gminy uwzględnia wymagania¹:

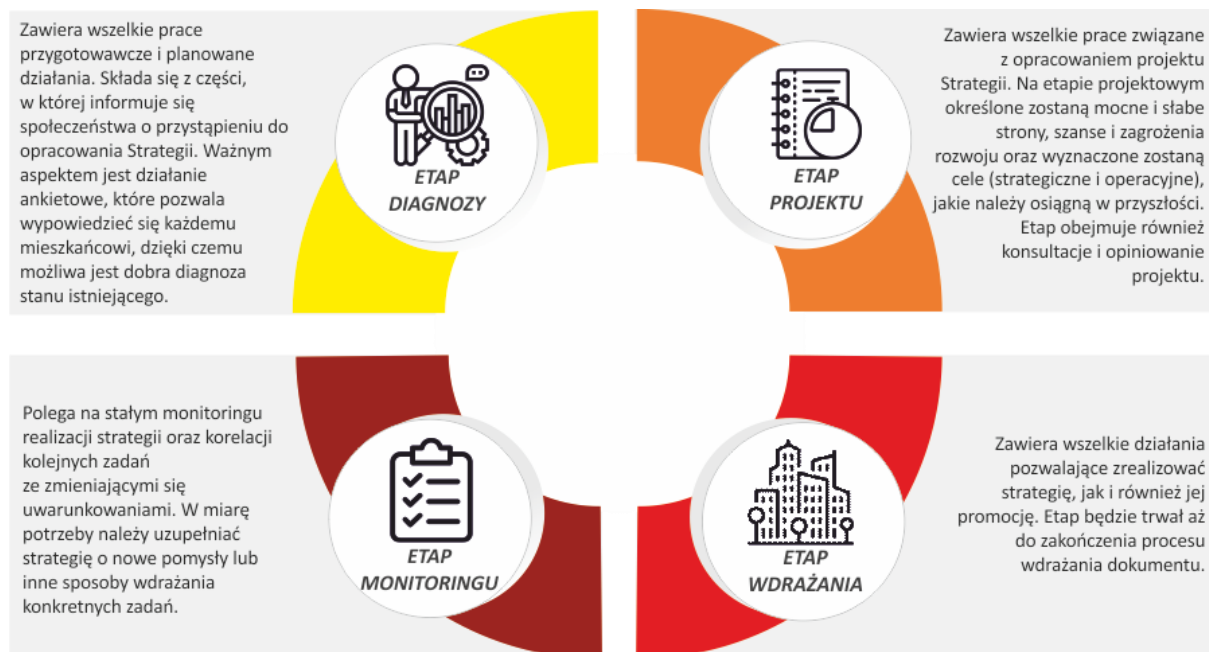
- ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym,
- ustawy z dnia 6 grudnia 2006 roku o zasadach prowadzenia polityki rozwoju,
- ustawy z dnia 3 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.

Strategia uwzględnia ponadto wytyczne Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, zawarte w opracowaniu „Strategia Rozwoju Gminy. Poradnik praktyczny” (2021).

¹ Publikatory poszczególnych aktów prawnych, aktualne na dzień sporządzenia Opracowania, przytoczono w spisie materiałów źródłowych.

Pierwszym etapem opracowania Strategii było wykonanie analiz przez zewnętrznych ekspertów. Wykorzystano przede wszystkim:

- analizę materiałów źródłowych, w tym dokumentów lokalnych, regionalnych, krajowych i europejskich,
- analizę materiałów przekazanych przez Urząd Gminy Czarnia,
- analizę danych statystycznych,
- opinię społeczeństwa poprzez prowadzony proces ankietyzacji.

Ryc. 1 Schemat opracowania Strategii Rozwoju

Materiał źródłowy. Opracowanie własne.

W drugim etapie, w porozumieniu z kierownictwem Urzędu Gminy, przygotowano projekt Strategii Rozwoju Gminy, który następnie został wyłożony do publicznego wglądu w okresie od 27.07.2022 r. do 01.09.2022 r. oraz zaprezentowany podczas spotkania konsultacyjnego (dyskusji publicznej). Na spotkaniu pokreślone zostały mocne i słabe strony Gminy oraz szanse i zagrożenia płynące z otoczenia. Zaprezentowana została również wizja rozwoju, a także cele strategiczne i operacyjne, które pozwolą osiągnąć obrany kierunek. W trakcie okresu wyłożenia zainteresowani mogli składać uwagi do zaproponowanego projektu Strategii. Złożone uwagi, pomysły i wnioski zostały rozpatrzone, a zasadne z nich wprowadzone do dokumentu. Następnie projektowaną Strategię poddano procesom opiniowania z Zarządem Województwa Mazowieckiego oraz procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (odstąpiono, po zaciągnięciu opinii Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska i Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Środowiska). Ostatecznie przygotowana „Strategia Rozwoju Gminy Czarnia do 2030 roku” przyjęta została uchwałą Rady Gminy.

Ostatnie dwa etapy obejmują działania po uchwaleniu Strategii. Trzeci etap zakłada realizację zaplanowanych działań i trzymanie się obranych kierunków. Czwarty etap to w głównej mierze stały monitoring postępów i zmieniających się uwarunkowań. Należy podkreślić, iż Strategia Rozwoju gminy Czarnia nie jest dokumentem do końca zamkniętym, stanowi ramy rozwoju na najbliższe 8 lat, które należy w miarę potrzeby uzupełniać o nowe pomysły lub sposoby wdrażania poszczególnych ustaleń (Strategia może podlegać okresowej aktualizacji).

1.3 WNIOSKI Z PRZEPROWADZONEJ DIAGNOZY SYTUACJI SPOŁECZNEJ, GOSPODARCZEJ I PRZESTRZENNEJ

Formułowanie założeń do Strategii Rozwoju Gminy jest procesem złożonym i wieloetapowym. Najogólniej rzecz ujmując proces ten można podzielić na część diagnostyczną, dotyczącą stanu obecnego oraz część prognostyczną, dotyczącą przyszłości.

Aby lepiej zrozumieć uwarunkowania rozwojowe w ramach podsumowania zaleca się sporządzenie strategicznej analizy SWOT. Przeprowadza się ją w układzie czterech grup czynników wyodrębnionych na podstawie analizy zjawisk podzielonych na wewnętrzne (w jej obrębie) i zewnętrzne (poza jednostką terytorialną) oraz na sprzyjające (pozytywne) i niesprzyjające (negatywne). Jej nazwa pochodzi od pierwszych liter rozpatrywanych grup czynników: *strengths* – silne strony, *weaknesses* – słabości, *opportunities* – szanse, *threats* – zagrożenia. Punkt wyjścia dla analizy stanowią atuty i słabości, które bada się w odniesieniu do szans i zagrożeń.

Analiza SWOT jest formą podsumowana (wniosków) z przeprowadzonej „Diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Czarnia”, stanowiącej odrębne opracowanie. W analizie SWOT pogrupowano zagadnienia na strefę przestrzenno-środowiskową oraz na społeczno-gospodarczą.

STREFA PRZESTRZENNO-ŚRODOWISKOWA

Analiza SWOT w aspekcie przestrzenno-środowiskowym skupia się głównie na uwarunkowaniach przyrodniczych oraz wynikających z nich szans i zagrożeń dla rozwoju. Poruszana jest również kwestia zagospodarowania przestrzennego i związanej z nim infrastruktury drogowej, technicznej i stanu zabudowy.

Tab. 1 Analiza SWOT dla strefy przestrzenno-środowiskowej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ! Korzystne położenie fizycznogeograficzne. ! Przebiegająca przez teren Gminy droga wojewódzka nr 614, zapewniająca dogodne połączenie z trasami o znaczeniu krajowym (DK57 i KD53) oraz stanowiąca trasę tranzytową w kierunku Litwy. ! Transport publiczny w zakresie lokalnym i ponadlokalnym. ! Wyróżniający się na tle kraju, województwa i powiatu, wysoki wskaźnik lesistości (niemal 40%). ! Bardzo niski stopień zasklepienia gruntów (utwardzenia podłoża). ! Wysokie walory przyrodnicze i krajobrazowe regionu, w tym obecność rezerwatów przyrody i obszarów Natura 2000. ! Atrakcyjność rzek Omulew i Trybówka. ! Obecność obiektu o znaczeniu kulturowym – Muzeum Kurpiowsko-Japońskie im. Brata Zenona Żebrowskiego. ! Obecność obiektów o wartościach zabytkowych: kościół parafialny w Czarni, stara leśniczówka. ! Brak uciążliwych dla środowiska przyrodniczego i zdrowia zakładów przemysłowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ! Niska dostępność transportowa w ujęciu krajowym, w tym niska dostępność komunikacji zbiorowej. ! Znaczna część dróg publicznych gminnych i powiatowych wymagająca przebudowy oraz modernizacji. ! Brak możliwości rozwoju transportu kolejowego. ! Brak jezior, mogących determinować rozwój turystyczny regionu. ! Brak potencjału surowcowego kopalin skalnych. ! Niewielka liczba obiektów zabytkowych. ! Obiekty zabytkowe wymagające renowacji. ! Znikomy stopień pokrycia miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ! Znaczne zagrożenie suszą i związane z nią zagrożenia pożarowe. ! Słaba drożność rowów melioracyjnych. ! Zaspokajanie potrzeb grzewczych mieszkańców odbywa się w znacznym stopniu za pomocą wysokoemisyjnych źródeł ciepła (głównie kotły bezklasowe wykorzystujące drewno kawałkowe). ! Niewielki udział odnawialnych źródeł energii wykorzystywanych na terenie Gminy.

<ul style="list-style-type: none"> ! Relatywnie czyste powietrze w skali roku, w tym brak dużych punktowych emitorów zanieczyszczeń. ! Brak zagrożenia osuwiskowego. ! Unikatowa zabudowa Gminy charakteryzująca się drewnianymi chatami kurpiowskimi. 	<ul style="list-style-type: none"> ! Niedostateczny stopień zwodociągowania. ! Brak rozwiniętej kanalizacji sanitarnej. ! Brak sieci gazowej. ! Niejednorodny zasięg działania mobilnych sieci komórkowych. ! Niski stopień rozwinięcia sieci światłowodowej.
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ! Wykorzystanie położenia geograficznego i rolniczo-leśnego, nisko zurbanizowanego charakteru Gminy. ! Poprawa dostępności transportowej, głównie poprzez inwestycje drogowe. ! Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 614 na całym odcinku (w tym poza granicami Gminy). ! Przywrócenie ruchu kolejowego linii nr 35 (obecnie modernizowana). ! Rozbudowa ścieżek pieszo – rowerowych oraz rozwiązania poprawiające bezpieczeństwo. ! Objęcie dodatkowych obiektów i obszarów ochroną konserwatorską. ! Sukcesywne objęcie obszarów rozwojowych miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego. ! Rozbudowa infrastruktury technicznej, w tym związanej z gospodarką wodno-ściekową. ! Realizacja infrastruktury gazowej. ! Wymiana niskosprawnych kotłów na paliwa stałe na kotły wysokiej klasy i energooszczędne. ! Wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii (w tym fotowoltaiki). ! Udrożnienie rowów melioracyjnych. ! Budowa obiektów małej retencji wodnej. ! Poprawa zasięgu działania mobilnych sieci komórkowych. ! Inwestycje w nowoczesne technologie, zapewniające dostępność i właściwą jakość połączeń internetowych. ! Rozwój turystyki kwalifikowanej i przyrodniczej. ! Optymalna koncentracja zabudowy, w tym przeciwdziałanie dalszemu rozpraszaniu zabudowy. ! Wzrost dostępności środków zewnętrznych (fundusze unijne, norweskie, środki rządowe i wojewódzkie), m.in. w obszarach: <ul style="list-style-type: none"> ↳ Poprawy jakości powietrza; ↳ Rozbudowy infrastruktury technicznej; ↳ Poprawy infrastruktury drogowej; ↳ Poprawy stanu materialnego dziedzictwa kulturowego; ↳ Rozwój infrastruktury w zakresie ochrony środowiska przyrodniczego. 	<ul style="list-style-type: none"> ! Wykluczenie transportowe (marginalizacja komunikacyjna, zwłaszcza w kontekście oddalenia od głównych szlaków komunikacyjnych kraju – sieci autostrad i dróg ekspresowych). ! Słaby dostęp do infrastruktury telekomunikacyjnej (w tym dostępu do Internetu) – wykluczenie cyfrowe. ! Degradacja obiektów zabytkowych. ! Degradacja walorów i zasobów środowiska przyrodniczego, poprzez ich nieracjonalne wykorzystanie lub brak właściwej ochrony prawnej. ! Brak inwestycji w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej. ! Obciążenie systemu elektroenergetycznego lub zakłócenia w dostawach energii elektrycznej. ! Nadmierny lub niekontrolowany rozwój systemów OZE (dużych instalacji, w tym farm fotowoltaicznych) i związane z nim problemy z magazynowaniem energii. ! Postępujące zmiany klimatyczne i wynikające z nich anomalie pogodowe. ! Wzrost zagrożenia zjawiska suszy, które przyczynić się może do niedostatecznego zaopatrzenia mieszkańców w wodę użytkową oraz spowodować kosztowne utraty w rolnictwie (utrata plonów). ! Częste zmiany przepisów prawa, utrudniające długofalowe planowanie przedsięwzięć.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

STREFA SPOŁECZNO- GOSPODARCZA

Analiza SWOT w aspekcie społeczno-gospodarczym skupia się głównie na czynnikach wpływających na jakość życia mieszkańców Gminy. Poruszana jest również kwestia pozycji gminy Czarnia na tle sąsiednich jednostek administracyjnych.

Tab. 2 Analiza SWOT dla strefy społeczno-gospodarczej

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ! Korzystna struktura demograficzna: <ul style="list-style-type: none"> ↳ Niewielki wskaźnik gęstości zaludnienia; ↳ Wysoki wskaźnik ludności będącej w wieku produkcyjnym; ↳ Stale zmniejszający się odsetek osób bezrobotnych (nie dotyczy 2020 r.). ! Duży udział gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 15 ha. ! Malejący poziom bezrobocia, wzrost aktywności gospodarczej i wzrost zatrudnienia w ciągu ostatnich lat. ! Obecność Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego z infrastrukturą towarzyszącą. ! Obecność obiektów usługowych i użyteczności publicznej: <ul style="list-style-type: none"> ↳ Ośrodka zdrowia; ↳ Placówki pocztowej; ↳ Placówki bankowej; ↳ Biblioteki. ! Aktywnie działające organizacje i stowarzyszenia, w tym koła gospodyń wiejskich, kluby seniora, a także wyróżniający się wskaźnik liczby organizacji. ! Obecność przychodni i punktu aptecznego. ! Niski stopień odnotowanych przestępstw. ! Ponadprzeciętne walory przyrodniczo-krajobrazowe, stwarzające korzystne warunki do wypoczynku, rekreacji i prowadzenia branży skupionej wokół turystyki. ! Silna przynależność miejscowej społeczności do kultury kurpiowskiej. ! Wysoki potencjał dla integracji lokalnej społeczności w ramach: <ul style="list-style-type: none"> ↳ Centrum Usług Społecznych; ↳ Licznych stowarzyszeń i klubów kultywujących lokalne tradycje; ↳ Imprez cyklicznych, promujących kulturę kurpiowską. ! Stały wzrost udziału odpadów zebranych selektywnie w stosunku do odpadów ogółem. ! Regularny wzrost dochodów Gminy (w tym dochodów własnych) oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca, w tym wyróżniający dochód na osobę na tle gmin sąsiadujących. ! Zbliżony udział wydatków inwestycyjnych do wydatków ogółem, do gmin Chorzele oraz wyraźny wzrost poziomu wydatków inwestycyjnych w 2018 r. i 2020 r. ! Bogate dziedzictwo niematerialne. 	<ul style="list-style-type: none"> ! Regularny, choć powolny ubytek liczby ludności. ! Ujemne saldo migracji. ! Niski wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych, wyraźnie odbiegający od średniej w kraju, województwie i powiecie, a także sąsiednich gmin. ! Niskiej lub przeciętnej klasy gleby gruntów ornych, a tym samym utrudniona produkcja roślinna. ! Spadek liczby uczniów uczęszczających do szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych. ! Znaczny poziom ubóstwa. ! Brak komisariatu policji. ! Niewystarczająca oferta spędzania czasu wolnego dla poszczególnych grup społecznych. ! Niski udział mieszkańców w wydarzeniach społecznych, lokalno-społecznych. ! Brak rozbudowanej oferty turystycznej, noclegowej i gastronomicznej. ! Niska oferta punktów handlowo-usługowych. ! Niskie zainteresowanie sportem wśród mieszkańców. ! Niska aktywność obywatelska podczas wyborów powszechnych (niska frekwencja na tle kraju). ! Brak Gminnego Ośrodka Kultury. ! Brak placówki przedszkolnej i lokalnej świetlicy.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ! Odwrócenie obecnych tendencji demograficznych, w kierunku wzrostu liczby ludności (w szczególności wzrost dzietności oraz imigracja, zwłaszcza powrotna). ! Rozwój nowoczesnego sektora rolnego i rolno-spożywczego. ! Wzrost poziomu przedsiębiorczości, w tym rozwój sektora rolno-spożywczego i pozarolniczego, m.in.: przetwórstwo runa leśnego i pszczelarskiego. ! Pojawienie się znaczącego zakładu pracy w gminie Czarnia lub w jej sąsiedztwie (np. w Podstrefie Chorzele Przasnyskiej Strefy Gospodarczej) ! Poprawa warunków życia i zamieszkania w Gminie. ! Poprawa bazy dydaktycznej i sportowej. ! Stworzenie punktu przedszkolnego lub placówki przedszkolnej. ! Powołanie placówki opieki dla najmłodszych (opieki żłobkowej). ! Działalność szkół podstawowych w zakresie opieki w czasie pozalekcyjnym. ! Stworzenie warunków do poprawy oferty medycznej, zwłaszcza w zakresie specjalistycznej opieki zdrowotnej. ! Dalsze promowanie i propagowanie działalności kulturowej, w tym poszerzanie działalności instytucji kultury oraz organizacji, stowarzyszeń i klubów. ! Racjonalne zarządzanie budżetem gminnym (sukcesywny wzrost dochodów własnych oraz udziału wydatków inwestycyjnych). ! Rozwój i wsparcie inicjatyw związanych ze sportem, rekreacją lub turystyką. ! Wzrost znaczenia turystyki jako istotnego sektora gospodarki w Gminie. ! Wzrost zainteresowania żywnością ekologiczną, co może wpłynąć na zainteresowanie lokalnymi produktami. ! Doinwestowanie podmiotów i instytucji zaangażowanych w zadania w zakresie bezpieczeństwa publicznego. ! Wzrost świadomości społecznej nt. zagrożeń przyrodniczych, szkodliwości niektórych form działalności człowieka oraz możliwości przeciwdziałania zagrożeniom. ! Wzrost dostępności środków zewnętrznych (fundusze unijne, norweskie, środki rządowe i wojewódzkie) w obszarach: <ul style="list-style-type: none"> ↳ Rozwoju wsparcia turystyki; ↳ Rozwoju przedsiębiorczości; ↳ Pielęgnacji niematerialnego dziedzictwa kulturowego; ↳ Rozwój programów, szkoleń i dofinansowań z regionalnego Ośrodka Doradztwa Rolniczego skierowanych do lokalnych producentów rolnych. 	<ul style="list-style-type: none"> ! Utrzymujący się ubytek liczby ludności. ! Niekontrolowana migracja zagraniczna. ! Brak modernizacji i innowacji gospodarstw rolnych. ! Pasywna postawa osób długotrwale bezrobotnych. ! Niekorzystne zmiany w środowisku zatrudnienia – wzrastające koszty pracy. ! Konkurencyjny rynek pracy lub oferta inwestycyjna dla przedsiębiorców w najbliższych ośrodkach miejskich (m.in. Ostrołęka, Chorzele, Szczytno) i wiejskich (m.in. Łyse, Kadzidło). ! Ewentualna stagnacja gospodarcza kraju lub kryzys gospodarczy. ! Dalsze pogłębienie się problemów społecznych, prowadzących do ubóstwa. ! Starzenie się społeczeństwa. ! Stagnacja na rynku mieszkaniowym lub degradacja warunków zamieszkania. ! Brak aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży oraz osób dorosłych, z uwagi na malejące zainteresowanie sportem. ! Spadek aktywności obywatelskiej wśród mieszkańców. ! Niekorzystne trendy w sektorze finansowym na poziomie ogólnokrajowym (m.in. inflacja), w tym kryzys finansowy. ! Spadek dochodów własnych. ! Blokada lub ograniczenie środków zewnętrznych na działania rozwojowe.

Material źródłowy: Opracowanie własne.

2 ROZWÓJ STRATEGICZNY GMINY DO 2030 ROKU

Wnioski z diagnozy sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Czarnia stanowią podstawę do opracowania części programowej Strategii, zawierającej najważniejsze założenia polityki rozwoju lokalnego w perspektywie 2030 roku.

Część programowa Strategii obejmuje:

- Wizję rozwoju – długoterminowy cel nadrzędny wdrażania polityki rozwoju, sformułowany w formie „obrazu” pożądanego stanu gminy Czarnia w 2030 roku.
- Cele strategiczne i operacyjne – długoterminowe i średnioterminowe cele odnoszące się do wymiarów społecznego, gospodarczego i przestrzennego, w tym środowiskowego; cele strategiczne mają charakter długofalowy i wskazują generalne kierunki postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju; cele operacyjne to narzędzie i sposoby realizacji poszczególnych celów strategicznych.
- Kierunki działań i działania – skonkretyzowane ustalenia, których sukcesywna realizacja służyć będzie realizacji poszczególnych celów operacyjnych; kierunki działań oraz tam gdzie było to możliwe, konkretne działania, odpowiadają na potrzeby rozwojowe Gminy i wskazują na sposoby: rozwiązywania najważniejszych problemów, zmniejszania barier rozwojowych, wzmacniania lokalnych potencjałów, wykorzystywania własnych zasobów i pojawiających się szans.

Poza fundamentem w postaci dokonanej diagnozy stanu gminy Czarnia, a tym samym określeniem potrzeb rozwojowych, do podstawowych zasad, jakimi kierowano się przy formułowaniu założeń polityki rozwoju lokalnego należy zaliczyć:

- spójność z dokumentami strategicznymi i programowymi poszczególnych szczebli terytorialnych,
- konsekwentne i świadome stosowanie terminów,
- wyznaczenie ram czasowych,
- oparcie na wiarygodnych danych,
- prawidłowe określenie celów, zgodnie z zasadą *SMART*²,
- włączenie interesariuszy w proces opracowania założeń,
- przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (lub uzyskanie odstępstwa).

2.1 WIZJA ROZWOJU GMINY CZARNIA

Przyjmuje się zrównoważony model rozwoju gminy Czarnia, ze szczególną dbałością o posiadane walory przyrodniczo-krajobrazowe i równowagę pomiędzy wzrostem gospodarczym, rozwojem społecznym mieszkańców i ochroną środowiska. Ponadto zakłada się, że sprawne i efektywne zarządzanie publiczne oraz współpraca samorządu z poszczególnymi jednostkami organizacyjnymi, stowarzyszeniami i organizacjami pozarządowymi oraz lokalną społecznością, zapewniają wysoką jakość i dostępność usług publicznych.

WIZJA GMINY CZARNIA W 2030 ROKU

**Gmina Czarnia miejscem dobrego i godnego „życia”,
w sposób zrównoważony wspierająca proekologiczny rozwój gospodarczy,
nowoczesne rolnictwo oraz ochronę dziedzictwa kulturowego
regionu kurpiowskiego.**

² Koncepcja dotycząca efektywnego zarządzania: *SMART* (ang. *Specific, Measurable, Achievable, Realistic, Time-bound*). Polega ona na sformułowaniu celów Sprecyzowanych, Mierzalnych, Osiągalnych, Realistycznych i Ograniczonych czasowo.

2.2 CELE STRATEGICZNE I OPERACYJNE ROZWOJU

Cele strategiczne i operacyjne są odzwierciedleniem czterech płaszczyzn planowania strategicznego i opierają się na kolejno na sferze:

- przestrzennej, będącej spoiwem pozostałych stref,
- środowiskowej,
- gospodarczej,
- społecznej.

CELE STRATEGICZNE			
1. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.	2. Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.	3. Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.	4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.
CELE OPERACYJNE			
1.1. Poprawa jakości szlaków komunikacyjnych oraz usprawnienie powiązań drogowych z otoczeniem.	2.1. Poprawa stanu środowiska, jego ochrona oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym.	3.1. Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych.	4.1. Poprawa jakości edukacji dzieci i młodzieży.
1.2. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna.	2.2. Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych Kurpiowszczyzny.	3.2. Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego.	4.2. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej.
1.3. Poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury technicznej.	2.3. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej.	3.3. Wzrost znaczenia lokalnych produktów.	4.3. Ograniczenie problemów społecznych.
1.4. Poprawa dostępności cyfrowej i telekomunikacyjnej.	2.4. Aktywna promocja Gminy.	3.4. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz rozwój przedsiębiorczości.	4.4. Rozwój opieki medycznej.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

2.3 KIERUNKI DZIAŁAŃ PODEJMOWANYCH DLA OSIĄGNIĘCIA CELÓW STRATEGICZNYCH I OPERACYJNYCH

2.3.1 CEL STRATEGICZNY 1: ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ PRZESTRZENNY GMINY CZARNIA I POPRAWA WARUNKÓW ZAMIESZKANIA

Dalszego rozwoju w gminie Czarnia wymaga infrastruktura podstawowa. W pierwszej kolejności należy poprawić dostępność komunikacyjną, poprzez dalsze inwestycje modernizacyjne układu drogowego – remonty i przebudowy dróg, zwłaszcza gminnych i powiatowych, zarówno odcinków dotychczas nieutwardzonych, jak i tych o złym stanie technicznym. Jednocześnie rozbudowy wymaga infrastruktura wodociągowa, zaś budowy – infrastruktura kanalizacji sanitarnej. Wszelkie działania w wspomnianym zakresie powinny być podejmowane w zgodzie z konkretnie ustaloną polityką przestrzenną, która powinna być nadrzędnym narzędziem spajającym cele. Istotne jest by zwrócić większą uwagę na kwestie ładu przestrzennego i estetyki zainwestowania, a także rewitalizacji zaniedbanych części Gminy. Ponadto, biorąc pod uwagę transformację cyfrową zachodzącą w Polsce i na świecie, niezwykle ważną kwestią jest zapewnienie możliwości dostępu do szybkiego i sprawnego Internetu i przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu. Działania z zakresu zrównoważonego kształtowania przestrzeni mają poprawić jakość życia mieszkańcom, a także stworzyć jak najkorzystniejsze warunki do rozwoju rekreacji i spędzania wolnego czasu.

CEL STRATEGICZNY:	1. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.
CEL OPERACYJNY:	1.1. Poprawa jakości szlaków komunikacyjnych oraz usprawnienie powiązań drogowych z otoczeniem.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	1.1.1. Droga wojewódzka 614 – przebudowa w kierunku stworzenia ścieżek pieszo-rowerowych*.
	1.1.2. Rozbudowa i przebudowa dróg powiatowych: <ul style="list-style-type: none"> • 2507W Czarnia – Cyk – Pełty; • 2508W Czarnia – Białusny Lasek; • 2509W Czarnia – Cupel – Surowe; • 2510W Czarnia – Surowe; • 2511W Surowe – Długie – Bandysie; • 2586W Lesiny Wielkie – Rutkowo.
	1.1.3. Modernizacja lub rozbudowa i przebudowa dróg gminnych: <ul style="list-style-type: none"> • 250201 W; • 250205 W; • 250206 W; • 250208 W; • 250209 W; • 250210 W; • 250211 W; • 250212 W; • 250213 W; • 250214 W; • 250215 W; • 250216 W;

	<ul style="list-style-type: none"> • 250217 W; • 250218 W.
	1.1.4. Realizacja nowych odcinków dróg gminnych.
	1.1.5. Modernizacja dróg transportu rolniczego.
	1.1.6. Budowa chodników, poboczy, parkingów i innej infrastruktury towarzyszącej ciągom komunikacyjnym.
	1.1.7. Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego.
	1.1.8. Zwiększenie dostępności do komunikacji zbiorowej – budowa i modernizacja przystanków autobusowych.
	1.1.9. Budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych.

* Zadanie wynikające z potrzeby Gminy na poziomie lokalnym.

CEL STRATEGICZNY:	1. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.
CEL OPERACYJNY:	1.2. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	1.2.1. Dążenie do zwartości zabudowy, poprzez koncentrację zabudowy poszczególnych miejscowości w oparciu o dostępną infrastrukturę techniczną i komunikacyjną.
	1.2.2. Przeciwdziałanie nadmiernemu rozpraszaniu zabudowy na tereny otwarte, wartościowe przyrodniczo i zagrożone powodzią.
	1.2.3. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności dla terenów rozwojowych.
	1.2.4. Poprawa jakości przestrzeni publicznej, poprzez: remonty i modernizacje obiektów i obszarów publicznych, tworzenie nowych terenów przestrzeni publicznej (w tym zieleni urządzonej i małej architektury), utrzymanie porządku i czystości.
	1.2.5. Dostosowanie przestrzeni publicznej przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych.
	1.2.6. Wspieranie estetyki zainwestowania w budownictwie prywatnym.
	1.2.7. Ochrona i wykorzystanie zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego, w tym wspieranie prac konserwatorskich oraz adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, z zachowaniem dotychczasowych walorów historyczno-kulturowych.
	1.2.8. Rewitalizacja obszarów tego wymagających.
	1.2.9. Renowacja i właściwa ekspozycja obiektów architektury kultu religijnego (kapliczek i krzyży przydrożnych).
	1.2.10. Rozwój placówek kultury, w tym m.in.:
	<ul style="list-style-type: none"> • Budowa filii biblioteki w Surowem; • Budowa infrastruktury kulturowo-sportowej w gminie Czarnia.

CEL STRATEGICZNY:	1. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.
CEL OPERACYJNY:	1.3. Poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury technicznej.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	1.3.1. Rozwój infrastruktury wodociągowej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Budowa rozdzielczej sieci wodociągowej w miejscowościach: Cupel i Michałowo; • Rozbudowa rozdzielczej sieci wodociągowej w miejscowościach: Czarnia (Dunaj i Budy), Surowe (Chrzonek, Wyzegi, Stank, Zakapisze); • Zapewnienie odpowiedniej przepustowości i sprawności urządzeń gminnego ujęcia wody w Surowem, poprzez jego modernizację lub rozbudowę.
	1.3.2. Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Budowa przydomowych oczyszczalni ścieków; • Budowa oczyszczalni ścieków o przepustowości do 115 m³/d, celem możliwości opróżniania szczelnych zbiorników bezodpływowych; • Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowościach: Czarnia, Surowe i Cyk.
	1.3.3. Dążenie do gazyfikacji gminy Czarnia.
	1.3.4. Rozwój infrastruktury OZE.
	1.3.5. Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej, poprzez realizację sieci i obiektów zapewniających dostawę energii oraz modernizację linii elektroenergetycznych, w tym przebudowę linii napowietrznych na kablowe ziemne.
	1.3.6. Wspieranie działań na rzecz budowy biogazowni.

CEL STRATEGICZNY:	1. Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.
CEL OPERACYJNY:	1.4. Poprawa dostępności cyfrowej i telekomunikacyjnej.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	1.4.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu poprzez realizację sieci światłowodowej.
	1.4.2. Zwiększenie dostępności mobilnych sieci komórkowych, poprzez wspieranie poprawy przepustowości i jakości połączeń telefonii komórkowej oraz mobilnego Internetu.
	1.4.3. Rozwój e-usług publicznych, w tym dostępności i jakości e-urzędu.
	1.4.4. Popularyzacja metod i możliwości wykorzystania Internetu, zwłaszcza wśród osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym.
	1.4.5. Wspieranie wykorzystania i rozwoju technologii cyfrowej w działalności gospodarczej.

2.3.2 CEL STRATEGICZNY 2: OCHRONA WALORÓW PRZYRODNICZYCH, RACJONALNA GOSPODARKA ZASOBAMI NATURALNYMI I WSPIERANIE WARTOŚCI KULTUROWYCH, SPRZYJAJĄCE ROZWOJOWI FUNKCJI TURYSTYCZNEJ NA TERENIE GMINY CZARNIA

Wysokie walory przyrodnicze i rolniczo-leśny charakter stanowią cechy i atuty gminy Czarnia, które należy w racjonalny sposób wykorzystać. Z tego względu drugi cel operacyjny zakłada poprawę stanu i jakości środowiska, w tym m.in. jakości powietrza i wód. Cenne walory i zasoby przyrodnicze należy bezsprzecznie chronić, ale także udostępniać dla celów edukacyjnych i rekreacyjnych (rezerваты przyrody, obszary Natura 2000). Rozwój społeczno-gospodarczy powinien opierać się bowiem na zasadach zrównoważonego rozwoju i dążyć do równowagi pomiędzy potrzebami gospodarczymi i wymaganiami ochrony środowiska. W związku z tym turystyka jako jedna z dziedzin strategicznego rozwoju Gminy powinna opierać się w głównej mierze na czerpaniu z zasobów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego regionu. Oferta turystyczna i rekreacyjna powinna być bardziej atrakcyjna i dostępna. Z punktu widzenia turystów ważne jest by istniał spójny system terenowego oznakowania turystycznego oraz sprawnie działająca baza noclegowa i gastronomiczna, która może z powodzeniem funkcjonować w formie agroturystyki. Realizując powyższy cel strategiczny ważne jest również prowadzenie działań promocyjnych, które upubliczniłyby walory przyrodnicze i istniejący potencjał. Podjęte działania pozwolą zaspokoić potrzeby rekreacyjne i kulturalne mieszkańców. Mogą przyczynić się również do tworzenia miejsc pracy związanych z realizacją usług turystycznych i podniesienia ogólnego poziomu życia mieszkańców. Istotne w tym zakresie jest też przygotowanie zaplecza infrastrukturalnego.

CEL STRATEGICZNY:	2. Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	2.1. Poprawa stanu środowiska, jego ochrona oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	2.1.1. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w tym form ochrony przyrody oraz składowych ponadlokalnego systemu przyrodniczego.
	2.1.2. Zrównoważona gospodarka leśna, w tym utrzymanie ok. 40% poziomu lesistości Gminy.
	2.1.3. Zapewnienie dobrego stanu wód, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie jakości wód; • Prowadzenie kontroli przestrzegania warunków wprowadzania ścieków do wód lub do ziemi; • Budowę szczelnych zbiorników na gnojowicę lub gnojówkę oraz płyt obornikowych w gospodarstwach rolnych; • Wspieranie i promocja ograniczenia nadmiernego stosowania nawozów sztucznych i środków ochrony roślin; • Budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury melioracyjnej, w tym budowa zbiorników retencyjnych w celu zapewnienia właściwej przepustowości rowów melioracyjnych oraz zwiększenia ilości i czasu retencji wód.
	2.1.4. Zachowanie przeznaczenia rolniczego gruntów rolnych chronionych klas bonitacyjnych (I-III).

	2.1.5. Poprawa jakości powietrza poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń (w tym ograniczenie emisji niskiej), przez wymianę niskosprawnych kotłów na paliwa stałe na urządzenia wysokosprawne i spełniające normy; • Zwiększenie efektywności energetycznej, przez termomodernizację i stosowanie rozwiązań zmniejszających zużycie energii; • Rozwój odnawialnych źródeł energii, w tym energetyki rozproszonej (instalacje indywidualne).
	2.1.6. Rozwój systemu gospodarki odpadami, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Selektywne zbieranie odpadów; • Usuwanie wyrobów zawierających azbest; • Realizacja punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych; • Eliminację miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych; • Zmniejszenie zanieczyszczeń pochodzących z rolnictwa.
	2.1.7. Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza oraz segregacji odpadów i negatywnych skutków spalania odpadów komunalnych w paleniskach domowych.
	2.1.8. Przeciwdziałanie zabudowie obszarów zagrożonych powodzią.
	2.1.9. Ochrona przed podtopieniami, suszą i deficytem wody, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymanie we właściwym stanie funkcjonalności urządzeń melioracji wodnych; • Ograniczenie strat wody poprzez jej ponowne wykorzystanie do celów gospodarczych („deszczówka”, „szara woda”); • Retencjonowanie wód, w szczególności realizacja obiektów małej retencji wodnej.

CEL STRATEGICZNY:	2. Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	2.2. Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych Kurpiowszczyzny.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	2.2.1. Wspieranie działalności instytucji kultury.
	2.2.2. Wspieranie działalności organizacji i stowarzyszeń oraz osób indywidualnych (artystów, twórców) w zakresie inicjatyw podtrzymujących, kultywujących i propagujących dziedzictwo kulturowe i folklor.
	2.2.3. Kształtowanie i podnoszenie świadomości kulturowej dzieci i młodzieży.
	2.2.4. Organizacja i promocja cyklicznych lub okazjonalnych wydarzeń i imprez kulturalnych.
	2.2.5. Utrwalanie i upowszechnianie kultury i twórczości kurpiowskiej, poprzez wspieranie udziału w regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych wydarzeniach kulturalnych i promocyjnych.

CEL STRATEGICZNY:	2. Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	2.3. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	2.3.1. Realizacja ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych (boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, skwerów i innych).
	2.3.2. Realizacja i oznakowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, kajakowych) i miejsc wypoczynku na trasach (altany, wiaty, ławy, stoły i inne).
	2.3.3. Wsparcie dla rozwoju i promocji agroturystyki.
	2.3.4. Wsparcie dla rozwoju bazy gastronomicznej opartej o regionalne i staropolskie tradycje kulinarne (kuchni staropolskiej i regionalnej).

CEL STRATEGICZNY:	2. Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	2.4. Aktywna promocja Gminy.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	2.4.1. Stworzenie kompleksowej i spójnej oferty turystycznej.
	2.4.2. Upowszechnienie informacji o Gminie, jako atrakcyjnym miejscu wypoczynku, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Stworzenie przejrzystej oferty dla turystów w ramach gminnego portalu internetowego, aplikacji turystycznych; • Wydawanie i dystrybucja materiałów promocyjnych; • Promowanie wydarzeń i imprez kulturalnych; • Promocja Gminy na wydarzeniach i targach turystyki.
	2.4.3. Aktywna współpraca z gminami sąsiednimi i partnerami prywatnymi i organizacjami turystycznymi o szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym w celu promowania wyrobów, usług i atrakcji gminnych.
	2.4.4. Organizowanie i wsparcie lokalnej społeczności w różnego rodzaju wydarzeniach kulturalnych, rozrywkowych i sportowych.
	2.4.5. Doskonalenie i rozbudowa strony internetowej (portal internetowego) gminy Czarnia.
	2.4.6. Doskonalenie wykorzystania mediów społecznościowych w działaniach informacyjnych, promocyjnych i w dialogu ze społeczeństwem.

2.3.3 CEL STRATEGICZNY 3: WSPARCIE SEKTORA ROLNEGO I PRZEDSIĘBIORCZOŚCI W GMINIE CZARNIA

Gmina Czarnia jest najmniejszą jednostką w powiecie ostrołęckim pod względem liczby ludności i powierzchni. Ponadto, położona jest w oddaleniu od głównych ciągów komunikacyjnych kraju, czego konsekwencją jest mało rozwinięty rynek pracy. Atutem Gminy są natomiast znaczne walory przyrodnicze, „zaciszny” charakter wielu miejsc i przestrzeni, a także tradycje rolniczego wykorzystania obszaru.

Rolnicza przestrzeń produkcyjna przeważa w strukturze użytkowania gruntów w gminie Czarnia, stanowiąc około 60% gruntów gminnych. Trzeci cel operacyjny zakłada wsparcie rozwoju nowoczesnych i ekologicznych form rolnictwa. Ponadto, zakłada się wsparcie przedsiębiorczości w zakresie jakim umożliwiają to posiadane zasoby i uwarunkowania, związane z lokalizacją Gminy.

CEL STRATEGICZNY:	3. Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	3.1. Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	3.1.1. Wzmocnienie produktywności gospodarstw rolnych, w tym modernizacja gospodarstw i zwiększenie zasobności i jakości sprzętu, maszyn i urządzeń rolniczych.
	3.1.2. Wspieranie wykształconych kierunków produkcji rolnej i przemysłu rolno-spożywczego.
	3.1.3. Wspieranie nowych kierunków upraw lub hodowli.
	3.1.4. Wspieranie tworzenia miejsc pracy w rolnictwie.
	3.1.5. Organizacja spotkań związanych z nowoczesnymi formami działalności rolniczej.

CEL STRATEGICZNY:	3. Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	3.2. Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	3.2.1. Współdziałanie z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego i innymi podmiotami w zakresie organizowania bezpłatnych szkoleń dla rolników.
	3.2.2. Wspieranie organizacji i stowarzyszeń wspierających działalność rolniczą.
	3.2.3. Promowanie ekologicznej produkcji rolniczej.
	3.2.4. Promowanie innowacji w rolnictwie.
	3.2.5. Promowanie wytwórczości produktów tradycyjnych i regionalnych.
	3.2.6. Wspieranie rolników w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych.

CEL STRATEGICZNY:	3. Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	3.3. Wzrost znaczenia lokalnych produktów.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	3.3.1. Wspieranie lokalnego rynku rolno-spożywczego – lokalnego przetwórstwa, handlu detalicznego prowadzonego przez rolników, sprzedaży i dostaw bezpośrednich do konsumentów.
	3.3.2. Wspieranie wytwarzania i dystrybucji produktów tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych.

CEL STRATEGICZNY:	3. Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	3.4. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz rozwój przedsiębiorczości.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	3.4.1. Wspieranie Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie informowania o usługach pośrednictwa zawodowego oraz o ofertach pracy.
	3.4.2. Wspieranie instytucji i organizacji w działaniach aktywizujących bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych.
	3.4.3. Organizacja praktyk i staży w Urzędzie Gminy w Czarni i w podległych jednostkach organizacyjnych.
	3.4.4. Wspieranie przedsiębiorstw, w tym w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • Tworzenia nowych miejsc pracy i pozyskania pracowników; • Uzyskaniu dofinansowań; • Dostępu do terenów inwestycyjnych.
	3.4.5. Wspieranie działań realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.
	3.4.6. Organizacja kursów i szkoleń dla bezrobotnych, w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy, dostosowanych do zapotrzebowania przedsiębiorców funkcjonujących w Gminie.
	3.4.7. Zainicjowanie spójnego systemu zachęt do podejmowania działalności inwestycyjnej na terenie Gminy, w tym ulgi w podatkach oraz minimalizacja innych kosztów i opłat.
	3.4.8. Tworzenie przestrzeni inwestycyjnych poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie gruntów, realizacja infrastruktury drogowej).

2.3.4 CEL STRATEGICZNY 4: AKTYWIZACJA I EDUKACJA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI, BĘDĄCEJ FILAREM ROZWOJU GMINY

Rozwój gminy to przede wszystkim społeczność, która w przypadku gminy Czarnia jest aktywna i dbająca o dobra wspólne. Niemniej jednak w Gminie utrzymują się negatywne trendy demograficzne, związane z odpływem mieszkańców, ujemnym saldem migracji i niskim przyrostem naturalnym. W związku z czym należy podjąć działania, mające na celu zapewnienie bezpieczeństwa i podniesienie atrakcyjności Gminy w zakresie spełniania usług społecznych. Działania te, powinny być zorientowane na odwróceniu negatywnych trendów społecznych i świadomej polityce demograficznej.

U podstaw rozwoju Gminy leży m.in. rozwinięta oferta edukacyjna, opieka nad dziećmi w wieku przedszkolnym, a także nad dziećmi do lat 3. W zakresie oświaty należy nadal podnosić jakość infrastruktury, wykonując potrzebne remonty i modernizacje. Ponieważ na terenie Gminy nie znajdują się placówki oferujące naukę w zakresie ponadpodstawowym, bardzo ważne jest, aby taki dostęp ułatwić poprzez np. dopłaty na dojazdy do szkoły, stypendia czy opłaty internatu/akademika.

Wysoki poziom rozwoju kapitału społecznego zależy również od zdrowia mieszkańców. Stąd ważne będą działania zmierzające do zapewnienia mieszkańcom kompleksowej opieki medycznej, w tym szczególnie w zakresie badań i konsultacji specjalistów. Mając na uwadze kryzys związany z pandemią oraz konfliktem militarnym na Ukrainie, przewiduje się dalsze konsekwencje społeczne zaistniałej sytuacji. Możliwe jest zwiększenie bezrobocia, pogorszenie zdrowia psychicznego wśród młodzieży, pogłębienie się poczucia wykluczenia wśród osób starszych co w konsekwencji prowadzić może do zwiększenia się liczby mieszkańców potrzebujących wsparcia materialnego oraz pomocy psychologicznej.

W związku z nasileniem się negatywnych zjawisk w strefie społecznej Strategia w dużej mierze ukierunkowana jest na działania, które skierowane są do wszystkich grup społecznych, mające na celu ich wsparcie i aktywizację. Wszystkie podejmowane działania będą również dostosowane do osób ze specjalnymi potrzebami, czy to ze względu na niepełnosprawność, sytuację życiową lub inne nieprzewidziane zdarzenia. Biorąc pod uwagę spadek aktywności fizycznej wśród mieszkańców, zaproponowano również pakiet działań mających na celu poszerzenie oferty rekreacyjnej i sportowej. Dalsza rozbudowa bazy i oferty spędzania czasu wolnego, wpłynie nie tylko na jakość życia obecnych mieszkańców, ale także może przełożyć się na wzrost atrakcyjności Gminy w oczach turystów.

CEL STRATEGICZNY:	4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	4.1. Poprawa jakości edukacji dzieci i młodzieży.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	4.1.1. Utworzenie placówki żłobkowej.
	4.1.2. Utworzenie placówki przedszkolnej.
	4.1.3. Rozbudowa, modernizacja i wyposażenie placówek oświatowych, w tym sal lekcyjnych, zaplecza sportowego i bibliotek, świetlic szkolnych.
	4.1.4. Tworzenie nowych, modernizacja oraz wyposażenie świetlic wiejskich.
	4.1.5. Podniesienie jakości kształcenia praktycznego w szkołach, w tym doszkolenie zawodowe nauczycieli.
	4.1.6. Badania poziomu nauczania w szkołach na terenie Gminy – monitoring.
	4.1.7. Wzmocnienie kompetencji podstawowych z zakresu informatyzacji, przedsiębiorczości, nauki języków obcych oraz postaw społeczno-obywatelskich.
	4.1.8. Wsparcie rozwoju osób szczególnie uzdolnionych poprzez organizację konkursów lub zajęć dodatkowych.
	4.1.9. Wsparcie edukacji specjalistycznej, w tym dla osób o specjalnych potrzebach terapeutycznych lub z niepełnosprawnością.

	4.1.10. Wsparcie dla zajęć dodatkowych promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i folklor.
	4.1.11. Wspieranie poradnictwa specjalistycznego i terapeutycznego.
	4.1.12. Podniesienie poziomu zaangażowania rodziców w proces edukacyjno-wychowawczy.
	4.1.13. Inicjowanie i wspieranie działalności w zakresie organizacji i udoskonalania zajęć, wydarzeń pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży, w tym zajęć dydaktycznych i sportowych.

CEL STRATEGICZNY:	4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	4.2. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	4.2.1. Wspieranie inicjatyw obywatelskich oraz działalności instytucji, organizacji i stowarzyszeń w zakresie prowadzenia aktywności społecznych i obywatelskich.
	4.2.2. Wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych służących rozwojowi Gminy i mieszkańców.
	4.2.3. Wsparcie osób zajmujących się promowaniem lokalnej kultury i wytwórczości, w tym artystów i rzemieślników.
	4.2.4. Tworzenie mechanizmów i narzędzi służących zwiększaniu poziomu partycypacji społecznej w zarządzaniu Gminą.
	4.2.5. Wsparcie dzieci i młodzieży dojeżdżającej do szkół, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Dopłaty na dojazdy do szkoły; • Stypendia lub dopłaty do internatu.
	4.2.6. Rozwój kompetencji osób dorosłych, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • Podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych osób dorosłych; • Wspieranie reorientacji zawodowej osób poszukujących lub zmieniających pracę; • Wspieranie postaw przedsiębiorczych i samozatrudnienia.

CEL STRATEGICZNY:	4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	4.3. Ograniczenie problemów społecznych.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	4.3.1. Rozwój zintegrowanej oferty pomocy i usług społecznych w oparciu o Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia.
	4.3.2. Spójne oraz kompleksowe wspieranie rodzin.
	4.3.3. Wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży.
	4.3.4. Utworzenie Gminnej Rady Młodzieżowej.
	4.3.5. Spójne i kompleksowe działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy, w tym promocja profilaktyki i edukacja

	wśród dzieci i młodzieży.
	4.3.6. Stworzenie Gminnej Rady Seniorów.
	4.3.7. Kompleksowa pomoc i aktywizacja osób starszych, w tym wykorzystanie ich potencjału.
	4.3.8. Pomoc osobom z niepełnosprawnością, w tym likwidacja barier, promowanie zatrudnienia i pomoc doraźna.
	4.3.9. Wspieranie inicjatyw na rzecz pomocy społecznej, w tym promocja i wspieranie idei wolontariatu we wszystkich grupach społecznych.
	4.3.10. Wspieranie organizacji społecznych i stowarzyszeń prowadzących działania na rzecz utrzymania i wzrostu poczucia bezpieczeństwa, np. OSP.
	4.3.11. Utworzenie Klubu Wolontariusza.

CEL STRATEGICZNY:	4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.
CEL OPERACYJNY:	4.4. Rozwój opieki zdrowotnej.
KIERUNKI DZIAŁAŃ I DZIAŁANIA	4.4.1. Zwiększenie dostępności do specjalistycznej opieki medycznej, w tym m.in. psychiatry dziecięcego oraz specjalistów (m. in.: ginekologa, okulisty) od innych chorób cywilizacyjnych dla wszystkich grup społecznych.
	4.4.2. Poprawa dostępności i jakości różnych form usług zdrowotnych, w tym pielęgnacyjno-opiekuńczych.
	4.4.3. Wspieranie inicjatyw na rzecz profilaktyki zdrowia oraz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia.
	4.4.4. Rozwój Centrum Usług Społecznych w kierunku pełnienia usług takich jak: psycholog, logopeda, stomatolog, rehabilitacja, fizjoterapia.
	4.4.5. Aktywizacja sportowa mieszkańców różnych grup wiekowych.
	4.4.6. Rozwój infrastruktury opiekuńczo-medycznej dla osób wykluczonych, niepełnosprawnych oraz osób starszych.

3 OCZEKIWANE REZULTATY I WSKAŹNIKI ICH OSIĄGNIĘCIA

Oczekuje się, że rezultatem podejmowanych wysiłków będzie zaistnienie sformułowanej wcześniej wizji rozwoju, tzn. ukształtowanie gminy Czarnia jako miejsca dobrego i godnego „życia”, w sposób zrównoważony wspierająca proekologiczny rozwój gospodarczy, nowoczesne rolnictwo oraz ochronę dziedzictwa kulturowego regionu kurpiowskiego.

Do osiągnięcia w/w wizji rozwoju posłużą poszczególne cele, kierunki działań i działania, odpowiadające na potrzeby rozwojowe Gminy oraz uwzględniające wewnętrzny potencjał i zewnątrz szanse (m.in. możliwości finansowania zewnętrznego przedsięwzięć).

Poniżej zaprezentowano sugerowane wskaźniki realizacji planowanych celów operacyjnych oraz trend zmian, obrazujący oczekiwany rezultat poszczególnych kierunków działań i działania, a tym samym przyszłościową ocenę stopnia realizacji Strategii. W tabeli pominięto prezentację „wskaźników oczywistych”, dotyczących inwestycji jednostkowych, gdzie miarą jest realizacja lub brak realizacji (tak/nie), jak np. realizacja placówki żłobkowej. Nie oznacza to jednak, że nie należy ich brać pod uwagę w ocenie końcowych rezultatów Strategii – przeciwnie, stanowią one podstawowe mierniki oceny. Ponadto zaprezentowane wskaźniki stanowią katalog otwarty, możliwy do modyfikacji i uzupełnień. Należy jednakże pamiętać, aby podczas raportowania efektów (por. rozdz. 7.2.), uwzględniać jednakowe wskaźniki w celu rzetelnej analizy porównawczej i oceny skuteczności wdrażania Strategii Rozwoju.

Tab. 3 Sugerowane wskaźniki i oczekiwany trend zmian

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
CEL STRATEGICZNY 1	Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania.			
1.1. Poprawa jakości szlaków komunikacyjnych oraz usprawnienie powiązań drogowych z otoczeniem.	Długość przebudowanych odcinków dróg wojewódzkich	km	--	↑
	Długość przebudowanych odcinków dróg powiatowych	km	--	↑
	Długość przebudowanych odcinków dróg gminnych	km	--	↑
	Długość nowo wybudowanych dróg gminnych	km	--	↑
	Liczba zainstalowanych progów zwalniających	szt.	--	↑
	Liczba przystanków autobusowych	szt.	14	↑
	Liczba punktów do ładowania pojazdów o napędach alternatywnych, w tym elektrycznych	szt.	0	↑
1.2. Świadoma i aktywna polityka przestrzenna.	Udział powierzchni objętej miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego	%	2,1	↑
	Liczba wydanych decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania przestrzennego	szt.	7	↓
	Wartość dotacji przeznaczona na projekty związane z Programem opieki nad zabytkami	zł.	--	↑
	Liczba placówek kultury	szt.	2	↑
1.3. Poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury technicznej.	Długość sieci wodociągowej	km	76,1	↑
	Długość sieci kanalizacji sanitarnej	km	0,18	↑
	Liczba przydomowych oczyszczalni ścieków	szt.	39	↑
	Liczba zbiorników bezodpływowych	szt.	382	↓
	Liczba mikroinstalacji OZE	szt.	0	↑
	Długość kablowych linii elektroenergetycznych	km	2,9**	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
1.4. Poprawa dostępności cyfrowej i telekomunikacyjnej.	Liczba miejscowości, w których realizowana jest sieć światłowodowa	szt.	0	↑
	Liczba stacji bazowych telefonii komórkowej (GSM)	szt.	2	↑
	Liczba komputerów użytkowych w bibliotekach publicznych	szt.	20	↑
	Liczba zorganizowanych e-spotkań z władzami oraz pracownikami Gminy	szt.	--	↑
CEL STRATEGICZNY 2	Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia.			
2.1. Poprawa stanu środowiska, jego ochrona oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym.	Lesistość	%	40	↑
	Powierzchnia odnowień i zalesień lasów	ha	1,28	↑
	Liczba zbiorników retencyjnych	szt.	--	↑
	Długość rowów melioracyjnych	km	--	↑
	Liczba przeprowadzonych kontroli warunków wprowadzania ścieków do wód/ziemi	szt.	--	↑
	Liczba budynków poddanych termomodernizacji	szt.	--	↑
	Liczba wymienionych nisko sprawnych i nieefektywnych urządzeń grzewczych (pieców na paliwo stałe)	szt.	--	↑
	Redukcja emisji dwutlenku węgla	t	--	↓
	Redukcja zużycia energii finalnej	Mwh/rok	--	↓
	Liczba przeprowadzonych kontroli sposobu ogrzewania budynków przez służby porządkowe	szt.	--	↑
	Liczba zidentyfikowanych nielegalnych składowisk odpadów komunalnych	szt.	--	↓
	Udział odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów	%	47,7	↑
	Poziom recyklingu i przygotowania do ponownego użycia odpadów komunalnych	%	27,24	↑
	Liczba gospodarstw domowych, w których usunięto wyroby zawierające azbest	szt.	--	↑
	Ilość wyrobów azbestowych poddanych do utylizacji	Mg	--	↑
	Liczba inicjatyw na rzecz adaptacji do zmian klimatu	szt.	--	↑
2.2. Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych Kurpiowszczyzny.	Liczba zorganizowanych wydarzeń i imprez kulturowych	szt.	--	↑
	Liczba zorganizowanych wystaw, konkursów i warsztatów kulturowych	szt.	--	↑
	Liczba organizacji, stowarzyszeń i klubów kulturowych	szt.	8	↑
	Liczba zespołów folklorystycznych	szt.	1	↑
2.3. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej.	Liczba ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych (w tym m.in. placów zabaw, boisk, basenów)	szt.	3	↑
	Długość ścieżek rowerowych	km	10,2	↑
	Długość szlaków turystycznych	km	7	↑
	Liczba miejsc noclegowych	szt.	40	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
2.4. Aktywna promocja Gminy.	Liczba zrealizowanych inicjatyw promocyjnych (bez względu na rodzaj)	szt.	--	↑
	Liczba gmin partnerskich	-	--	↑
CEL STRATEGICZNY 3	Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia.			
3.1. Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych.	Liczba pracujących w gospodarstwach rolnych	os.	831	↑
	Liczba gospodarstw domowych z dochodem z działalności rolniczej	szt.	413	↑
3.2. Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego.	Liczba gospodarstw rolnych prowadząca sprzedaż własnych produktów rolnych	szt.	300	↑
	Liczba gospodarstw rolnych	szt.	413	↑
	Liczba osób, której udzielono pomocy publicznej w rolnictwie lub rybołówstwie	os.	322	↑
3.3. Wzrost znaczenia lokalnych produktów.	Liczba gospodarstw rolnych prowadząca sprzedaż własnych produktów rolnych	szt.	300	↑
3.4. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz rozwój przedsiębiorczości.	Liczba zorganizowanych kursów lub szkoleń dla osób bezrobotnych	szt.	--	↑
	Liczba praktyk oraz staży w Urzędzie Gminy i podległych jednostkach administracyjnych	szt.	--	↑
	Liczba podmiotów nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym	-	86	↑
	Udział ludności w wieku produkcyjnym	%	65,5	↑
	Liczba osób fizycznych prowadząca działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców	-	384	↑
	Udział wydatków inwestycyjnych w stosunku do ogółu wydatków	%	25,6	↑
CEL STRATEGICZNY 4	Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia.			
4.1. Poprawa jakości edukacji dzieci i młodzieży.	Liczba placówek żłobkowych	szt.	1**	↑
	Liczba placówek przedszkolnych	szt.	4	↑
	Liczba rozbudowanych i zmodernizowanych placówek oświatowych	szt.	--	↑
	Wartość wydatków na oświatę	zł	4 547 649	↑
	Liczba uczniów uczęszczających do szkół podstawowych oraz ponadpodstawowych	os.	272	↑
	Współczynnik skolaryzacji brutto w szkołach podstawowych	%	102,92	↑
	Odsetek uczniów zaliczających egzamin maturalny	%	--	↑
4.2. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej.	Liczba organizacji pozarządowych	szt.	16	↑
	Frekwencja w wyborach powszechnych	%	68,1	↑
	Liczba uczniów otrzymujących wsparcie finansowe w formie stypendium socjalnego	os.	--	↑

CELE OPERACYJNE	PROPONOWANE WSKAŹNIKI	MIARA	WARTOŚĆ*	OCZEKIWANY TREND
4.3. Ograniczenie problemów społecznych.	Liczba udzielonych porad, w tym terapeutycznych i psychologicznych	szt.	--	↑
	Liczba rodzin korzystająca z pomocy społecznej	szt.	130	↓
	Stopa bezrobocia	%	5,0	↓
	Liczba stowarzyszeń oraz organizacji zrzeszająca osoby starsze	szt.	--	↑
	Liczba złożonych Niebieskich Kart	szt.	7	↓
	Liczba rodzin objęta wsparciem asystenta rodziny	szt.	--	↓
	Liczba zorganizowanych spotkań Zespołu Interdyscyplinarnego w celu przeciwdziałaniu zjawisku przemocy	szt.	4	↑
	Liczba wolontariuszy	os.	--	↑
4.4. Rozwój opieki zdrowotnej.	Liczba punktów aptecznych	szt.	1	↑
	Liczba przychodni lekarskich na 10 tys. mieszkańców	-	4	↑
	Liczba udzielonych porad lekarskich w zakresie ambulatoryjnej opieki zdrowotnej	szt.	12 738	↑
	Liczba zorganizowanych konkursów z zakresu wspierania i upowszechniania kultury fizycznej oraz edukacji opieki wychowawczej	szt.	--	↑
	Liczba członków w klubach sportowych	os.	98	↑
	Liczba osób korzystająca z usług świadczonych (psycholog, logopeda, stomatolog, fizjoterapeuta) przez CUS	os.	--	↑

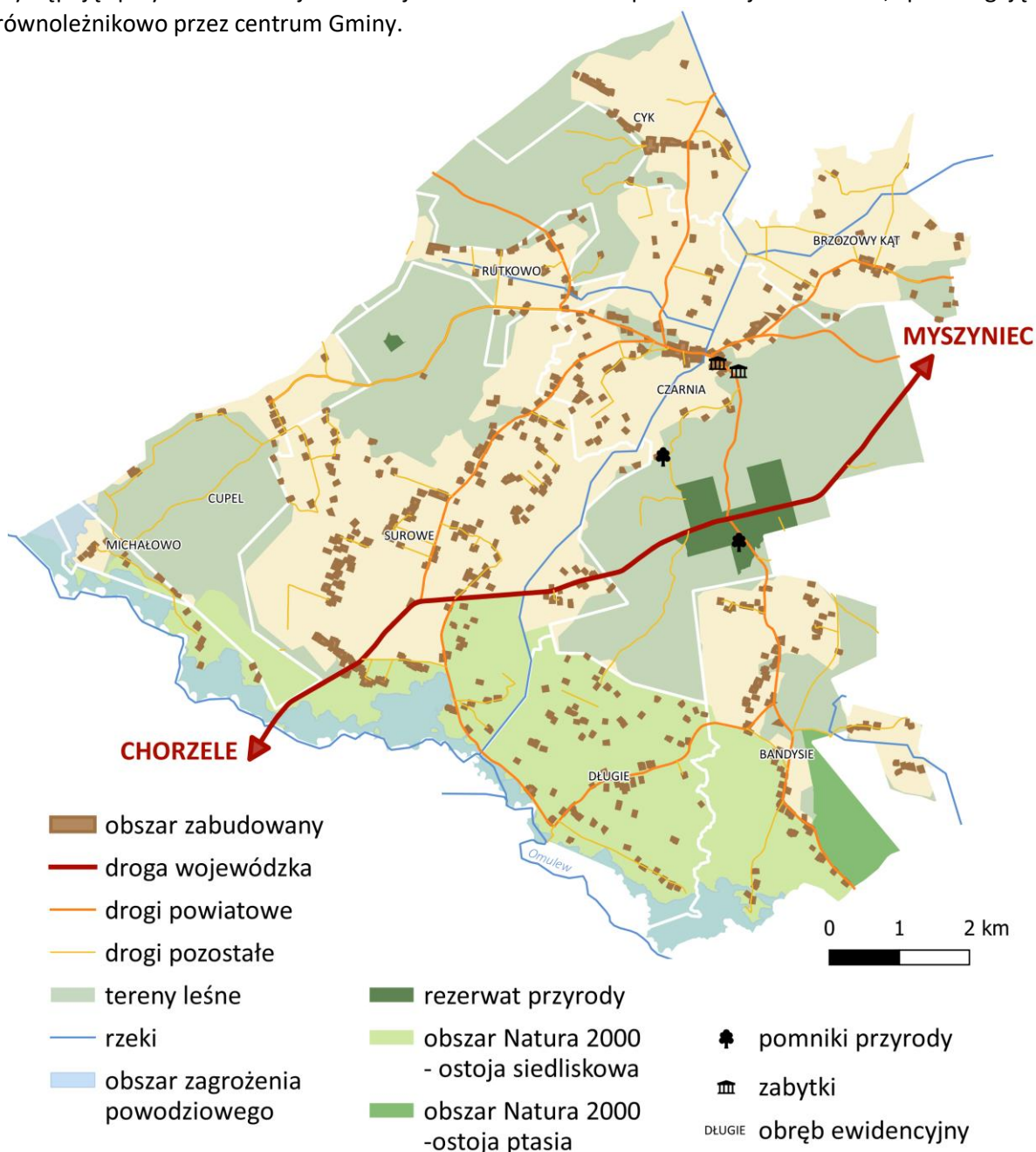
*stan na 31.12.2020 r.

** stan na 2022 r.

Materiał źródłowy: Opracowane własne.

4 MODEL STRUKTURY FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEJ

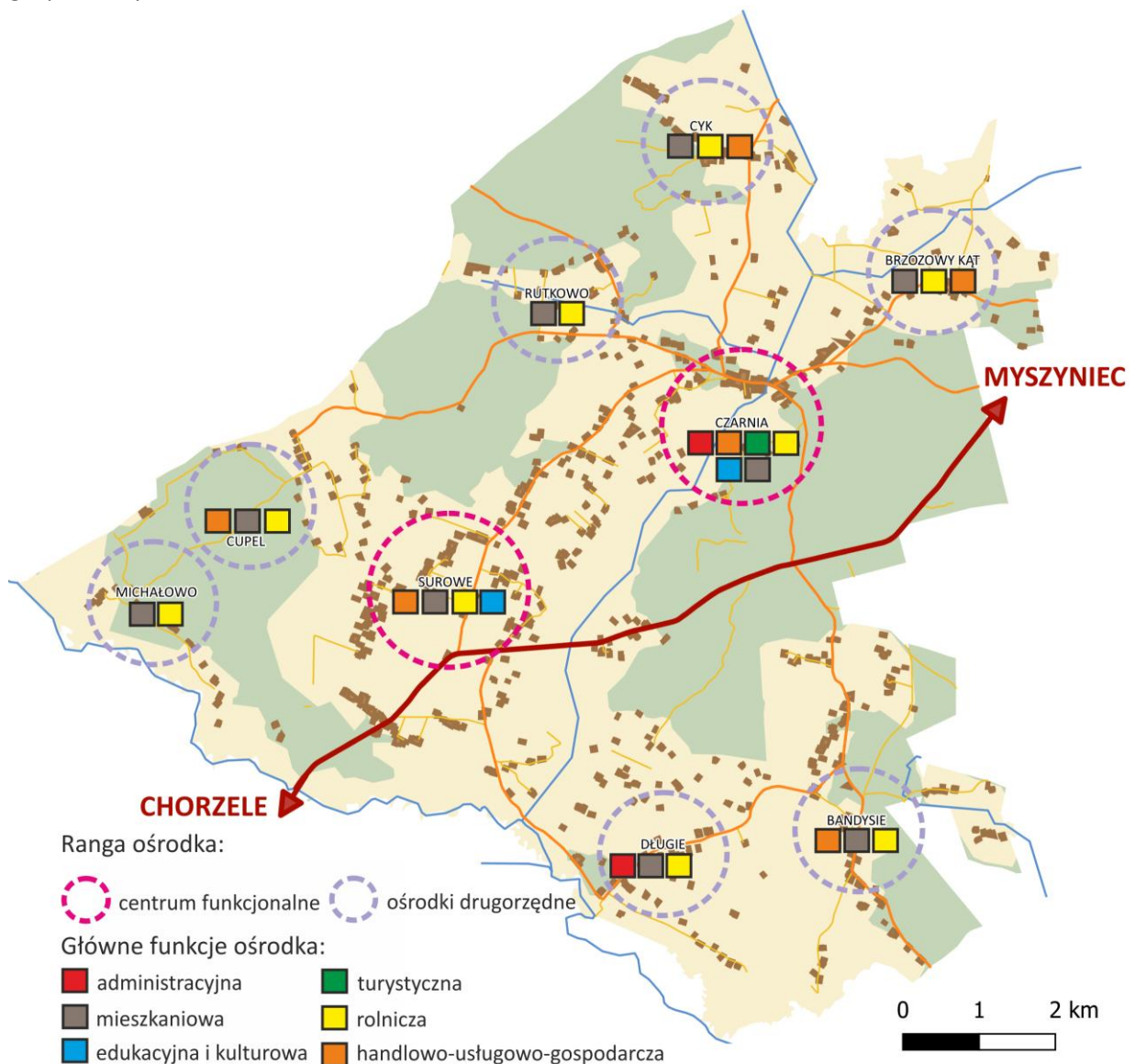
Gmina Czarnia jest niewielką gminą wiejską, położoną na pograniczu województwa mazowieckiego i warmińsko-mazurskiego. Jej trzonem komunikacyjnym jest droga wojewódzka nr 614, łącząca dwa niewielkie miasta Myszyńiec i Chorzele. Gmina położona jest peryferyjnie w stosunku do większych aglomeracji. W jej obrębie występuje znaczne zróżnicowanie wewnętrzne pod względem zasobów środowiska naturalnego, demografii czy wyposażenia w infrastrukturę techniczną. Największe walory środowiska naturalnego związane są z rzeką Omulew i jej otoczeniem dolinym (obszary objęte ochroną w postaci obszaru Natura 2000 „Dolina Omulwi i Płodownicy”), a także zwartymi kompleksami leśnymi, w tym zwłaszcza utworzonymi w ich obrębie rezerwatami przyrody. W kontekście infrastruktury technicznej i dostępności komunikacyjnej, najlepsze warunki występują przy drodze wojewódzkiej nr 614 i drodze powiatowej nr 2510W, przebiegające równoleżnikowo przez centrum Gminy.

Ryc. 2 Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarnia.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych geoprzestrzennych.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej to schemat obrazujący zbiór elementów, które w szczególny sposób wpływają na szeroko pojęty rozwój społeczno-gospodarczy. W skali lokalnej najistotniejszym ośrodkiem jest miejscowość Czarnia będąca siedzibą Gminy. W jej obrębie skupiają się funkcje administracyjne, usługowe, handlowe i gospodarcze. Dodatkowo pełni ona funkcję ośrodka edukacyjno-kulturowego w zakresie, którym odnajdziemy również ofertę turystyczną. Poza Czarnią, najistotniejszym ośrodkiem są Surowe, największa pod względem ludności miejscowość w Gminie, w której dodatkowo znajdują się istotne przedsiębiorstwa oraz szkoła. Pozostałe miejscowości i to głównie ośrodki mieszkaniowo-rolnicze z udziałem obiektów handlowo-usługowo-gospodarczych.

Ryc. 3 Ranga i funkcja poszczególnych ośrodków w gminie Czarnia.

Materiał źródłowy: Opracowanie własne na podstawie danych geoprzestrzennych.

5 USTALENIA I REKOMENDACJE W ZAKRESIE KSZTAŁTOWANIA I PROWADZENIA POLITYKI PRZESTRZENNEJ W GMINIE

Najważniejsze założenia polityki przestrzennej w Gminie powinny być oparte o zasadę zrównoważonego rozwoju – rozwój społeczno-gospodarczy, przy minimalizacji zagrożeń środowiska przyrodniczego.

Nadrzędny cel rozwoju przestrzennego obejmować będzie zatem ochronę wartości przyrodniczych, dążenie do przywrócenia równowagi ekologicznej i kształtowanie optymalnej struktury użytkowania oraz ładu przestrzennego Gminy.

Wzmocnienie potencjału rozwojowego w wymiarze przestrzennym gminy Czarnia zamierza się uzyskać przez właściwe ukształtowanie sieci osadniczej. Głównymi ośrodkami usługowym i zarządzania o najwyższej aktywności społecznej i gospodarczej stymulujące rozwój całej Gminy są miejscowości Czarnia, Surowe i Długie. Koncentrują się tu zadania inwestycyjne o zasięgu gminnym i lokalnym z zakresu administracji i usług: oświaty, ochrony zdrowia, kultury, sportu, mieszkalnictwa, przedsiębiorczości, gospodarki komunalnej, obsługi rolnictwa, infrastruktury społecznej i technicznej. Dalszy rozwój i niezawodność systemów infrastruktury technicznej przyczyni się do podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności Gminy.

Podstawowe kierunki polityki przestrzennej obejmować powinny:

- zapewnienie ładu przestrzennego poprzez racjonalne kształtowanie struktur przestrzennych,
- harmonizację rozwoju zabudowy i przeciwdziałanie nadmiernemu „rozlewaniu się” zabudowy, a także poprawę standardów życia, w tym poprawę dostępności i jakości infrastruktury technicznej i komunikacyjnej,
- wzmocnienie funkcji wsi Czarnia jako siedziby gminy, pełniącej rolę administracyjną, usługowo - gospodarczą i mieszkaniową,
- wzmocnienie funkcji wsi Surowe ze względu na dogodne położenie przy drodze wojewódzkiej nr 614,
- wzmocnienie funkcji wsi Długie jako siedziby głównego obiektu pomocy społecznej,
- poprawę sprawności infrastruktury technicznej, poprzez budowę systemów oczyszczania ścieków, rozbudowę zaopatrzenia w wodę, poprawę bezpieczeństwa elektroenergetycznego na poziomie dystrybucyjnym (w tym rozwój niskoemisyjny Gminy), racjonalną gospodarkę odpadami, rozwój i modernizację infrastruktury telekomunikacyjnej,
- poprawę efektywności transportowej na poziomie lokalnym, poprzez modernizację i budowę nowych odcinków dróg o znaczeniu lokalnym, a także rozwój sieci ścieżek pieszo-rowerowych,
- ochronę zasobów środowiska przyrodniczego i poprawa ich stanu poprzez racjonalne gospodarowanie zasobami użytkowymi środowiska, a także ochronę przyrody, w tym ustanowionych powierzchniowych i obiektowych form ochrony przyrody, jak również zabezpieczenie przed degradacją i pogarszaniem stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz zachowanie i wzmacnianie systemu powiązań przyrodniczych (korytarzy i płatów ekologicznych),
- zrównoważone kształtowanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez wykorzystanie potencjału i struktury użytków rolnych, w tym rozwój rolnictwa ekologicznego i produktów żywnościowych wysokiej jakości, z preferencją dla wytypowanych terenów rolniczych o wysokich walorach agroekologicznych do rozwoju rolnictwa,

- zrównoważone kształtowanie leśnej przestrzeni produkcyjnej poprzez racjonalne wykorzystanie gospodarcze lasów do tego predysponowanych oraz ochronę zasobów leśnych i dolesienia,
- wykorzystanie potencjału rekreacyjno-turystycznego, zwłaszcza rozwój indywidualnych form rekreacji oraz turystyki przyrodniczej i kwalifikowanej (pieszo-rowerowej, zbierania pożytków leśnych, itd.) oraz kulturowej (w oparciu o zasoby dziedzictwa kultury), z jednoczesną racjonalizacją rozwoju zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego, w celu minimalizacji oddziaływania na zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego,
- ochronę zasobów dziedzictwa kulturowego i dóbr kultury współczesnej, w tym dalsze kształtowanie tożsamości regionalnej i klimatu społecznej akceptacji dla ochrony dziedzictwa kulturowego, zachowanie obiektów i obszarów dziedzictwa kulturowego prawnie chronionych.

Generalne ustalenie i rekomendacje w zakresie zasad polityki przestrzennej to:

- w sferze osadnictwa:
 - optymalna koncentracja zabudowy, w tym przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy na tereny wartościowe przyrodniczo oraz realizacja zabudowy głównie w oparciu o kontynuację dotychczasowej struktury urbanistycznej,
 - renowacja i rewitalizacja zabudowy mieszkaniowej tego wymagającej,
 - budowa systemu kanalizacji sanitarnej terenów o zwartej zabudowie,
 - dalsza rozbudowa i budowa nowej infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie systemów gospodarki wodociągowej, infrastruktury telekomunikacyjnej (w tym Internet) i komunikacyjnej,
- w sferze gospodarczej:
 - rozwój aktywizacji gospodarczej poprzez lokowanie nieuciążliwych obiektów produkcyjnych, usługowych i gospodarczych w oparciu o wytypowane strefy rozwojowe,
 - uzbrojenie potencjalnych terenów inwestycyjnych w strefie aktywizacji gospodarczej,
 - rozwój lokalnego potencjału produkcyjnego i wspieranie innowacyjności,
- w sferze rolnictwa:
 - rozwój nowoczesnego sektora rolno-spożywczego, w tym rolnictwa ekologicznego i wytwórczości produktów i żywności wysokiej jakości,
 - prowadzenie intensywnej gospodarki rolnej na gruntach o wysokiej przydatności rolniczej,
 - utrzymanie we właściwym stanie technicznym sieci rowów i kanałów melioracyjnych,
 - retencjonowanie wód,
 - wprowadzanie zalesień na gruntach ornych klas V i VI oraz nieużytkach, które docelowo powiększać powinny istniejący system ciągów ekologicznych np. w postaci zadrzewień śródpolnych,
- w sferze turystyczno- rekreacyjnej:
 - rozwój agroturystyki,
 - rozwój turystyki krajoznawczej ze szczególnym uwzględnieniem obszaru Doliny rzeki Omulew i lasów zlokalizowanych na terenie Gminy,
 - rozwój turystyki aktywnej związanej z rzeką Omulew,
 - rozwój bazy turystyczno-rekreacyjnej,
 - rozwój turystyki kulturowej w oparciu o tożsamość regionalną, zasoby dziedzictwa kulturowego (rejon etnograficzny Kurpi),

– w sferze przyrodniczej:

- racjonalne gospodarowanie zasobami przyrodniczymi, w tym walorami przyrodniczo-krajobrazowymi oraz zasobami użytkowymi środowiska,
- zachowanie ustanowionych form ochrony przyrody poprzez realizację zagospodarowania nie wpływającego znacząco negatywnie na cele i przedmiot ich ochrony,
- zachowanie związków funkcjonalno-przestrzennych między ekosystemami pełniącymi głównie funkcje przyrodnicze, poprzez podtrzymanie i wzmacnianie składowych systemu przyrodniczego,
- ochrona środowiska przyrodniczego przed zniszczeniem i degradacją, poprzez rozwój infrastruktury służącej ochronie środowiska, eliminację istniejących zagrożeń dla stanu sanitarnego zasobów środowiska lub minimalizację ich negatywnego oddziaływania.

6 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI

6.1 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI OKREŚLONE W STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA

Obszary strategicznej interwencji (OSI) są określone w strategii rozwoju jako obszary o zidentyfikowanych lub potencjalnych uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych, przestrzennych lub powiązaniach funkcjonalnych decydujących o występowaniu barier rozwoju lub możliwych do wykorzystania potencjałów rozwojowych.

Aktualnie obowiązująca Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze została przyjęta na podstawie Uchwały nr 72/22 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+.

W Strategii zidentyfikowano dwa typy obszarów strategicznej interwencji:

- problemowe – podregiony NUTS 3:
 - w regionie Mazowieckim regionalnym: ciechanowski, ostrołęcki, płocki, radomski, siedlecki, żyrardowski,
 - w regionie Warszawskim stołecznym: warszawski zachodni, warszawski wschodni i miasto Warszawa,
- bieguny wzrostu – miejskie obszary funkcjonalne:
 - miejski obszar funkcjonalny Warszawy (region Warszawski stołeczny) jako istniejący biegun wzrostu,
 - miejskie obszary funkcjonalne miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze oraz Płocka, Siedlec i Żyrardowa jako potencjalnych biegunów wzrostu.

Obszar gminy Czarnia zakwalifikowano do: ostrołęckiego obszaru problemowego (Ryc. 10, str. 77 Strategii).

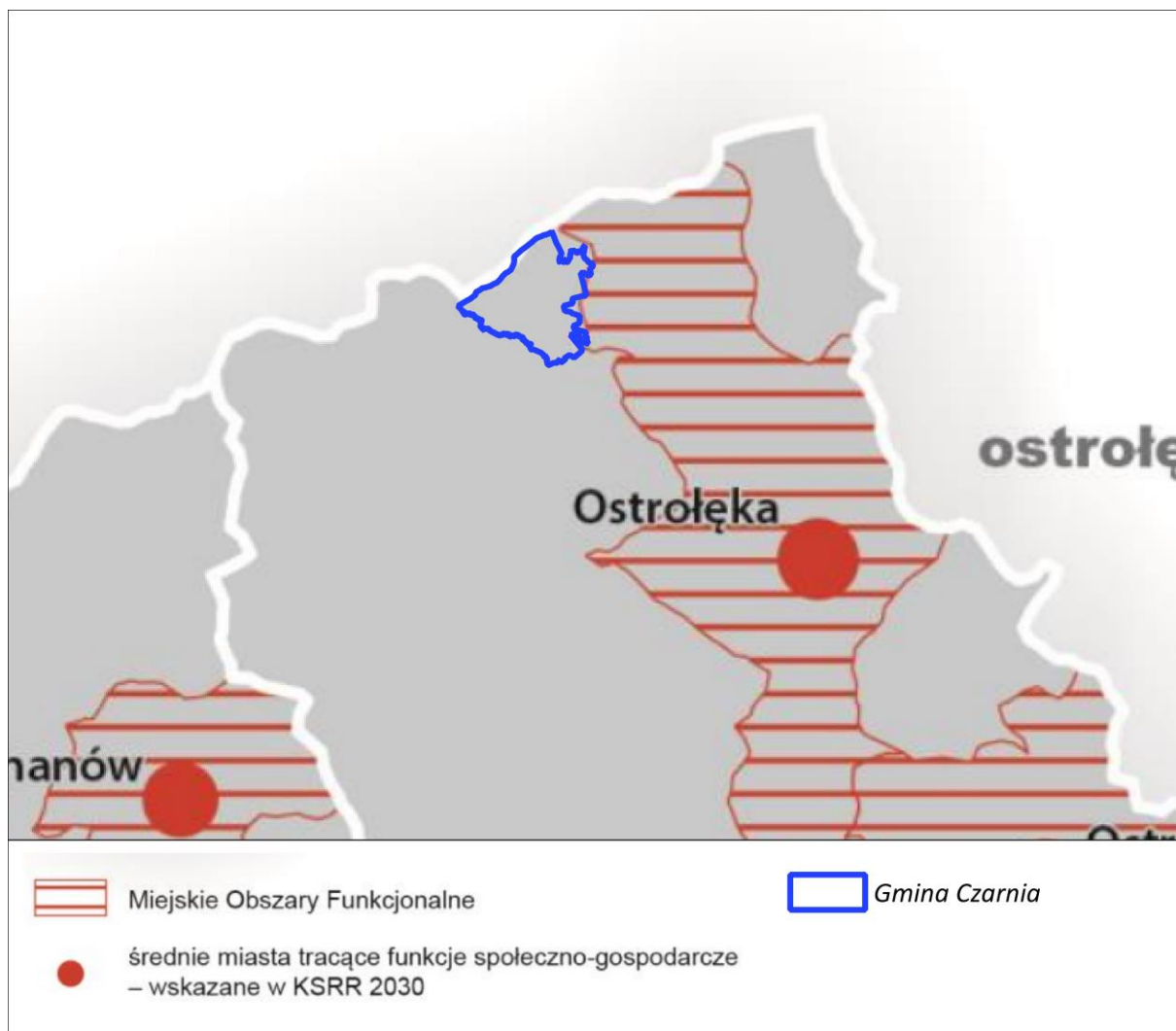
Ponadto, obszar gminy Czarnia uznano, za zagrożony trwałą marginalizacją, z uwagi na kumulację problemów społeczno-ekonomicznych (Ryc. 11, str. 78 Strategii). W odniesieniu do Ostrołęckiego OSI w Strategii zapisano (str. 82 Strategii):

Interwencja w OSI ostrołęckim zorientowana będzie na poprawę warunków prowadzenia działalności gospodarczej i zwiększenie zdolności absorpcyjnych podregionu, z wykorzystaniem wewnętrznych potencjałów obszaru, w tym miast Ostrołęki i Ostrowi Mazowieckiej. Kluczowe w tym zakresie są działania na rzecz poprawy skomunikowania podregionu z resztą województwa, zwłaszcza poprzez rozwój sieci kolejowej oraz powiązanej z nią komunikacji autobusowej. Oprócz systemu transportowego, dla poprawy jakości życia mieszkańców i stanu środowiska obszaru istotne jest zwiększenie dostępności do sieciowej infrastruktury komunalnej, w szczególności gazowej i kanalizacyjnej. Warunki przyrodnicze obszaru, jak również duże znaczenie sektora rolnego dla gospodarki podregionu, tworzą potencjał dla rozwoju rolnictwa ekologicznego w ramach rodzinnych gospodarstw rolnych. Z uwagi na wysokie walory przyrodnicze i kulturowe, zasadne jest także wspieranie rozwoju infrastruktury turystycznej w celu bardziej efektywnego wykorzystania potencjału turystycznego dla rozwoju gospodarki podregionu.

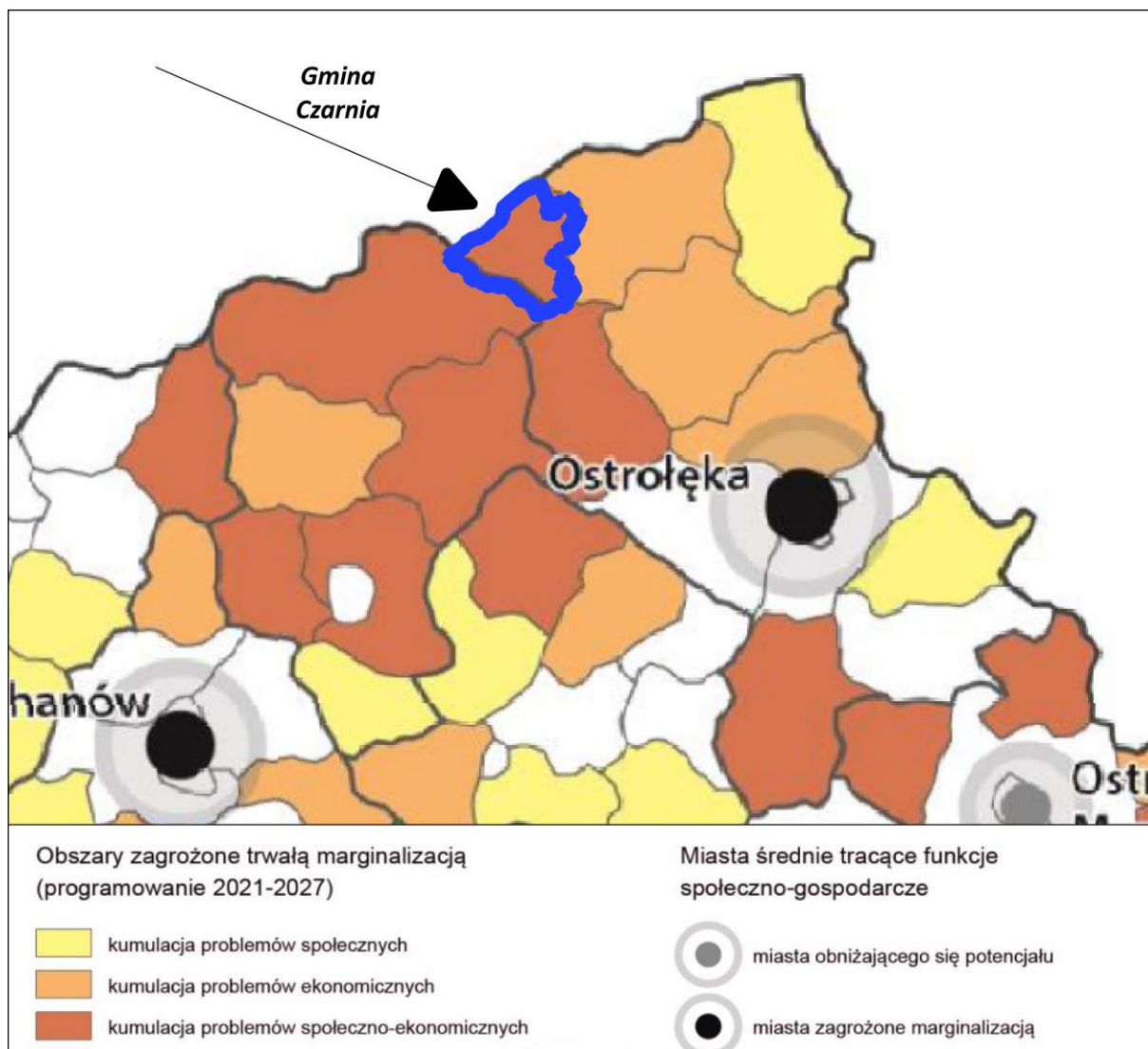
Ukierunkowanie planowanych działań w ostrołęckim obszarze strategicznej interwencji dotyczyć będzie w szczególności:

- Poprawy dostępności obszaru poprzez:
 - rozwój transportu kolejowego z wykorzystaniem nowych i zmodernizowanych linii kolejowych, uzupełnienie sieci przystankowej oraz zwiększenie liczby połączeń,

- rozwój zintegrowanego, niskoemisyjnego transportu zbiorowego poprawiającego dostępność przystanków kolejowych i centrów lokalnych.
- Ochrony oraz wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego poprzez:
 - rozwój rolnictwa ekologicznego,
 - wykorzystanie potencjału przyrodniczego, w tym obszarów nadrzecznych i leśnych, na potrzeby rekreacyjno-wypoczynkowe, np. agroturystyki,
 - modernizację istniejącej infrastruktury turystycznej oraz budowę nowych szlaków turystyki aktywnej,
 - rozbudowę i modernizację systemów kanalizacyjnych, gazowych i ciepłowniczych.

Ryc. 4 Gmina Czarnia na tle wyznaczonych obszarów strategicznej interwencji (OSI) województwa mazowieckiego
 Materiał źródłowy: Ryc. 10, Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.

Ryc. 5 Gmina Czarnia w odniesieniu do obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją w województwie mazowieckim

Material źródłowy: Ryc. 11, Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego 2030+. Innowacyjne Mazowsze.

6.2 OBSZARY STRATEGICZNEJ INTERWENCJI KLUCZOWE DLA GMINY

Nie ustala się obszarów strategicznej interwencji kluczowych dla Gminy. Obszarem działań rozwojowych i podejmowania wysiłków w celu rozwoju społeczno-gospodarczego jest cały obszar gminy Czarnia w granicach administracyjnych.

7 SYSTEM REALIZACJI STRATEGII, W TYM WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

7.1 WDRAŻANIE STRATEGII

Zdefiniowane kierunki działań i działania realizowane będą poprzez świadome kształtowanie polityki władz gminy Czarnia, w tym:

- podejmowanie działań inwestycyjnych,
- podejmowanie działań aktywizujących,
- podejmowanie działań promocyjnych,
- podejmowanie dalszych działań planistycznych i strategicznych.

Poszczególne działania podejmowane będą realizowane w różnych zakresach czasowych, od trwających kilka miesięcy do zadań wieloletnich. Niektóre z nich stanowiąc będą działania jednostkowe (jednorazowe), inne działania ciągłe lub cykliczne.

Wdrażanie Strategii będzie odbywać się przy wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów obejmujących:

- instrumenty wdrożeniowe, m.in. projekty, procedury, programy, a także strategie sektorowe,
- instrumenty organizacyjno-zarządcze, m.in. regulaminy, zarządzenia, a także statuty,
- instrumenty finansowe, m.in. wieloletnie prognozy finansowe, budżet Gminy, budżety jednostek podległych lub pomocniczych, budżety zadaniowe, budżety obywatelskie, fundusze kierowane, a także, co kluczowe z punktu widzenia możliwości finansowania, fundusze zewnętrzne (w tym europejskie),
- instrumenty prawne, m.in. uchwały, w tym akty prawa miejscowego, decyzje administracyjne,
- instrumenty planistyczne – akty planowania przestrzennego, zapewniające udział mieszkańców w procesie ich opracowania,
- instrumenty społeczne, m.in. działania edukacyjne, kampanie społeczne i informacyjne, działania promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strony internetowe (w tym profile w mediach społecznościowych), a także system informacji przestrzennej,
- instrumenty kadrowe, m.in. oparte o kadrę kierowniczą i liderów projektów, a także możliwość kreacji koordynatorów programów i projektów, doskonalenia kadr, wymiany doświadczeń i dobrych praktyk,
- instrumenty kontrolne – m.in. raportowanie, monitoring, a także kontrola jakości/skuteczności.

Strategia Rozwoju wskazuje zarówno działania należące do wyłącznej kompetencji Gminy, realizowane przez Urząd i jednostki podległe lub pomocnicze, jak i działania skierowane do społeczności lokalnej i wszystkich podmiotów działających na terenie Gminy lub pozostających z nią w relacji. Strategia Rozwoju pełni rolę planu generalnego postępowania władz samorządowych we współpracy z innymi samorządami, administracją państwową oraz partnerami społecznymi i prywatnymi. Wskazuje się trzy zasadnicze grupy zaangażowane w proces wdrażania Strategii:

- sektor publiczny – władze samorządowe gminy, Urząd Gminy i jednostki gminne, jednostki samorządu terytorialnego różnych szczebli, gminy sąsiednie i należące do obszaru funkcjonalnego,
- sektor biznesowy – przedsiębiorcy, kluczowi pracodawcy, organizacje otoczenia biznesu, zrzeszenia gospodarcze itp.,
- sektor społeczny – mieszkańcy, organizacje pozarządowe, grupy nieformalne, liderzy społeczni i osoby publiczne, reprezentanci młodzieży itp.

Odpowiedzialność za realizację Strategii spoczywać będzie na:

- Wójt Gminy Czarnia, jako organowi wykonawczemu Gminy – stymulowanie, koordynacja i nadzór działań, mobilizacja i integrowanie zasobów, w tym kadrowych,
- Radzie Gminy Czarnia, jako organowi uchwałodawczemu – przyjęcie Strategii oraz ewentualnych aktualizacji, podejmowanie uchwał przyczyniających się do wdrażania ustaleń Strategii (np. akty planowania przestrzennego),
- Urzędzie Gminy Czarnia, jako organowi wdrażającemu – implementacja zdefiniowanych w dokumencie celów i działaniach rozwojowych, promocja przyjętej wizji rozwoju, realizacja i koordynacja poszczególnych działań, tym harmonizowanie i poszerzanie partnerstwa, współpraca i koordynacja przepływu informacji przy wdrażaniu poszczególnych działań z innymi podmiotami i interesariuszami, poszukiwanie źródeł finansowania, gromadzenie danych i raportowanie realizowanych zadań.

Biorąc pod uwagę, że efektywność wdrażania założeń rozwojowych związana jest ze skalą aktywności i zintegrowania poszczególnych środowisk i interesariuszy, w celu zapewnienia skuteczności podejmowanych działań, zakłada się następujące zasady współpracy:

- partycypacja i partnerstwo – współpraca i równorzędne traktowanie, z zachowaniem suwerenności poszczególnych podmiotów, z założeniem dążenia do wzajemnego zrozumienia,
- otwartość na kreatywność i innowacyjność – otwarcie na nowe pomysły i idee,
- transparentność – przejrzystość działań, podejmowanie dialogu, informowanie i konsultowanie decyzji oraz rozwiązań rozwojowych,
- determinacja – konsekwencja i odpowiedzialność we wdrażaniu przyjętych celów rozwojowych,
- elastyczność – możliwość szybkiego reagowania na zachodzące zmiany, poprzez modyfikację ustaleń Strategii i dostosowanie do nowych okoliczności (w przypadku ich wystąpienia).

Dla poszczególnych celów strategicznych wskazuje się następujące ramy realizacyjno-organizacyjne:

Tab. 4 Ramy realizacyjno-organizacyjne poszczególnych celów strategicznych i kierunków działań

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
1.	Zrównoważony rozwój przestrzenny gminy Czarnia i poprawa warunków zamieszkania			
1.1.	Poprawa jakości szlaków komunikacyjnych oraz usprawnienie powiązań drogowych z otoczeniem			
1.1.1.	Droga wojewódzka 614 – przebudowa oraz stworzenie ścieżek pieszo-rowerowych	ZDW	Podmioty prywatne	ZDW Gmina
1.1.2.	Rozbudowa i przebudowa dróg powiatowych	ZDP	Podmioty prywatne	ZDP Gmina
1.1.3.	Modernizacja lub rozbudowa i przebudowa dróg gminnych	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.4.	Realizacja nowych odcinków dróg gminnych	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.5.	Modernizacja dróg transportu rolniczego	Podmioty prywatne	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.6.	Budowa chodników, poboczy, parkingów i innej infrastruktury towarzyszącej ciągom komunikacyjnym	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.7.	Budowa i modernizacja oświetlenia ulicznego	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.8.	Zwiększenie dostępności do komunikacji zbiorowej – budowa i modernizacja przystanków autobusowych	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.1.9.	Budowa stacji ładowania pojazdów elektrycznych	Gestorzy sieci	Podmioty prywatne Gestorzy sieci	Gmina
1.2.	Świadoma i aktywna polityka przestrzenna			
1.2.1.	Dążenie do zwartości zabudowy, poprzez koncentrację zabudowy poszczególnych miejscowości w oparciu o dostępną infrastrukturę techniczną i komunikacyjną	Gmina Inwestorzy	Mieszkańcy	Gmina
1.2.2.	Przeciwdziałanie nadmiernemu rozpraszaniu zabudowy na tereny otwarte, wartościowe przyrodniczo i zagrożone powodzią	Gmina Inwestorzy	Mieszkańcy	Gmina
1.2.3.	Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, w szczególności dla terenów rozwojowych	Gmina	Pracownie urbanistyczne Mieszkańcy	Gmina

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
1.2.4.	Poprawa jakości przestrzeni publicznej, poprzez: remonty i modernizację obiektów i obszarów publicznych, tworzenie nowych terenów przestrzeni publicznej (w tym zieleni urządzonej i małej architektury), utrzymanie porządku i czystości	Gmina	Mieszkańcy Inwestorzy Podmioty prywatne	Gmina
1.2.5.	Dostosowanie przestrzeni publicznej przeciwdziałającej wykluczeniu społecznemu, zwłaszcza osób starszych i niepełnosprawnych	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.2.6.	Wspieranie estetyki zainwestowania w budownictwie prywatnym	Mieszkańcy Gmina	Inwestorzy Mieszkańcy Podmioty prywatne	Gmina
1.2.7.	Ochrona i wykorzystanie zasobów materialnych dziedzictwa kulturowego, w tym wspieranie prac konserwatorskich oraz adaptacja obiektów zabytkowych do nowych funkcji, z zachowaniem dotychczasowych walorów historyczno-kulturowych	Gmina	Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków Podmioty prywatne	Mazowiecki Wojewódzki Konserwator Zabytków Gmina
1.2.8.	Rewitalizacja obszarów tego wymagających	Gmina Konserwator zabytków	Podmioty prywatne	Gmina
1.2.9.	Renowacja i właściwa ekspozycja obiektów architektury kultu religijnego (kapliczek i krzyży przydrożnych)	Gmina Konserwator zabytków	Podmioty prywatne	Gmina
1.2.10.	Rozwój placówek kultury	Gmina Instytucje kultury	Podmioty prywatne	Gmina Instytucje kultury
1.3.	Poprawa dostępności mieszkańców do infrastruktury technicznej			
1.3.1.	Rozwój infrastruktury wodociągowej	Gmina Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.3.2.	Rozwój infrastruktury kanalizacyjnej	Gmina Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.3.3.	Dążenie do gazyfikacji gminy Czarnia	Gmina	Podmioty prywatne Gestor sieci	Gmina
1.3.4.	Rozwój infrastruktury OZE	Inwestorzy Przedsiębiorcy Gmina	Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
1.3.5.	Rozwój infrastruktury elektroenergetycznej, poprzez realizację sieci i obiektów zapewniających dostawę energii oraz modernizację linii elektroenergetycznych, w tym przebudowę linii napowietrznych na kablowe ziemne	Gestor sieci Gmina	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.3.6.	Wspieranie działań na rzecz budowy biogazowni	Gmina Inwestorzy	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.4.	Poprawa dostępności cyfrowej i telekomunikacyjnej			
1.4.1.	Zapewnienie powszechnego dostępu do Internetu poprzez realizację sieci światłowodowej	Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.4.2.	Zwiększenie dostępności mobilnych sieci komórkowych, poprzez wspieranie poprawy przepustowości i jakości połączeń telefonii komórkowej oraz mobilnego Internetu	Gestor sieci	Podmioty prywatne	Gmina Gestor sieci
1.4.3.	Rozwój e-usług publicznych, w tym dostępności i jakości e-urzędu	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
1.4.4.	Popularyzacja metod i możliwości wykorzystania Internetu, zwłaszcza wśród osób zagrożonych wykluczeniem cyfrowym	Gmina	Podmioty prywatne Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
1.4.5.	Wspieranie wykorzystania i rozwoju technologii cyfrowej w działalności gospodarczej	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
2.	Ochrona walorów przyrodniczych, racjonalna gospodarka zasobami naturalnymi i wspieranie wartości kulturowych, sprzyjające rozwojowi funkcji turystycznej na terenie gminy Czarnia			
2.1.	Poprawa stanu środowiska, jego ochrona oraz przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym			
2.1.1.	Ochrona obszarów cennych przyrodniczo, w tym form ochrony przyrody oraz składowych ponadlokalnego systemu przyrodniczego	GDOŚ/RDOŚ Gmina Sejmik województwa Minister właściwy do spraw środowiska	Rada ochrony przyrody	GDOŚ/RDOŚ Gmina Sejmik województwa Minister właściwy do spraw środowiska
2.1.2.	Zrównoważona gospodarka leśna, w tym utrzymanie ok. 40% poziomu lesistości Gminy	Gmina Nadleśnictwa	Właściciele gruntów Podmioty prywatne	Gmina Nadleśnictwa

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
2.1.3.	Zapewnienie dobrego stanu wód	Gmina	PPIS Służby porządkowe	Gmina
2.1.4.	Zachowanie przeznaczenia rolniczego gruntów rolnych chronionych klas bonitacyjnych (I-III)	Gmina	Marszałek województwa	Gmina
2.1.5.	Poprawa jakości powietrza	Gmina Województwo	Podmioty prywatne Mieszkańcy Przedsiębiorcy	GIOŚ Województwo
2.1.6.	Rozwój systemu gospodarki odpadami	Gmina Zakłady komunalne	Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
2.1.7.	Edukacja ekologiczna mieszkańców, w tym w zakresie ochrony klimatu i jakości powietrza oraz segregacji odpadów i negatywnych skutków spalania odpadów komunalnych w paleniskach domowych	Gmina	Organizacje pozarządowe Mieszkańcy Związki komunalne	Gmina
2.1.8.	Przeciwdziałanie zabudowie obszarów zagrożonych powodzią	Gmina Wody Polskie/RZGW	Inwestorzy Mieszkańcy	Gmina Wody Polskie/RZGW
2.1.9.	Ochrona przed podtopieniami, suszą i deficytem wody	Wody Polskie/RZGW ZMiUW Gmina	Przedsiębiorcy Służby porządkowe Mieszkańcy	Wody Polskie/RZGW ZMiUW Gmina
2.2. Kształtowanie i propagowanie wartości kulturowych Kurpiowszczyzny				
2.2.1.	Wspieranie działalności instytucji kultury	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe
2.2.2.	Wspieranie działalności organizacji i stowarzyszeń oraz osób indywidualnych (artystów, twórców) w zakresie inicjatyw podtrzymujących, kultywujących i propagujących dziedzictwo kulturowe i folklor	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe
2.2.3.	Kształtowanie i podnoszenie świadomości kulturowej dzieci i młodzieży	Gmina Instytucje kultury Instytucje oświaty Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy Podmioty prywatne	Gmina Instytucje kultury Instytucje oświaty Organizacje pozarządowe
2.2.4.	Organizacja i promocja cyklicznych lub okazjonalnych wydarzeń i imprez kulturalnych	Gmina Instytucje kultury Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Podmioty prywatne	Gmina Instytucje kultury Mieszkańcy Organizacje pozarządowe
2.2.5.	Utrwalanie i upowszechnianie kultury i twórczości kurpiowskiej, poprzez wspieranie udziału w regionalnych, ogólnopolskich i międzynarodowych wydarzeniach kulturalnych i promocyjnych	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury Organizacje pozarządowe
2.3. Zwiększenie atrakcyjności turystycznej				
2.3.1.	Realizacja ogólnodostępnych obiektów sportowo-rekreacyjnych (boisk, placów zabaw, siłowni zewnętrznych, skwerów i innych)	Gmina Instytucje oświaty	Podmioty prywatne	Gmina
2.3.2.	Realizacja i oznakowanie szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, kajakowych) i miejsc wypoczynku na trasach (altany, wiaty, ławy, stoły i inne)	Gmina	PTTK	Gmina
2.3.3.	Wsparcie dla rozwoju i promocji agroturystyki	Przedsiębiorcy Gmina	Mieszkańcy Inwestorzy	Gmina
2.3.4.	Wsparcie dla rozwoju bazy gastronomicznej opartej o regionalne i staropolskie tradycje kulinarne (kuchni staropolskiej i regionalnej)	Przedsiębiorcy Gmina	Mieszkańcy	Gmina
2.4. Aktywna promocja Gminy				
2.4.1.	Stworzenie kompleksowej i spójnej oferty turystycznej	Gmina	Instytucje kultury Przedsiębiorcy	Gmina
2.4.2.	Upowszechnienie informacji o Gminie, jako atrakcyjnym miejscu wypoczynku	Gmina	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
2.4.3.	Aktywna współpraca z gminami sąsiednimi i partnerami prywatnymi i organizacjami turystycznymi o szczeblu krajowym, wojewódzkim i powiatowym w celu promowania wyrobów, usług i atrakcji gminnych	Gmina	Podmioty prywatne Organizacje pozarządowe Gminy sąsiednie Powiaty Województwo	Gmina

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
2.4.4.	Organizowanie i wsparcie lokalnej społeczności w różnego rodzaju wydarzeniach kulturalnych, rozrywkowych i sportowych	Gmina Instytucje kultury	Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
2.4.5.	Doskonalenie i rozbudowa strony internetowej (portalu internetowego) gminy Czarnia	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
2.4.6.	Doskonalenie wykorzystania mediów społecznościowych w działaniach informacyjnych, promocyjnych i w dialogu ze społeczeństwem	Gmina	Podmioty prywatne	Gmina
3.	Wsparcie sektora rolnego i przedsiębiorczości w gminie Czarnia			
3.1.	Rozwój i unowocześnienie gospodarstw rolnych			
3.1.1.	Wzmocnienie produktywności gospodarstw rolnych, w tym modernizacja gospodarstw i zwiększenie zasobności i jakości sprzętu, maszyn i urządzeń rolniczych	Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina ARiMR MODR	Gmina Właściciele gospodarstw rolnych
3.1.2.	Wspieranie wykształconych kierunków produkcji rolnej i przemysłu rolno-spożywczego	ARiMR Gmina	ARiMR MODR Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina
3.1.3.	Wspieranie nowych kierunków upraw lub hodowli	Gmina	ARiMR MODR Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina
3.1.4.	Wspieranie tworzenia miejsc pracy w rolnictwie	Gmina	ARiMR MODR	Gmina
3.1.5.	Organizacja spotkań związanych z nowoczesnymi formami działalności rolniczej	Gmina	MODR Organizacje pozarządowe Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina
3.2.	Wspieranie i promocja działalności sektora spożywczego, przetwórczego i rolnego			
3.2.1.	Współdziałanie z Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Ośrodkiem Doradztwa Rolniczego i innymi podmiotami w zakresie organizowania bezpłatnych szkoleń dla rolników	ARiMR MODR Gmina	Właściciele gospodarstw rolnych	Gmina
3.2.2.	Wspieranie organizacji i stowarzyszeń wspierających działalność rolniczą	Gmina	Organizacje pozarządowe ARiMR MODR	Gmina
3.2.3.	Promowanie ekologicznej produkcji rolniczej	Gmina	Właściciele gospodarstw rolnych ARiMR MODR	Gmina
3.2.4.	Promowanie innowacji w rolnictwie	Gmina	Właściciele gospodarstw rolnych ARiMR MODR	Gmina
3.2.5.	Promowanie wytwórczości produktów tradycyjnych i regionalnych	Gmina	Właściciele gospodarstw rolnych Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
3.2.6.	Wspieranie rolników w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych	Gmina	Właściciele gospodarstw rolnych ARiMR MODR	Gmina
3.3.	Wzrost znaczenia lokalnych produktów			
3.3.1.	Wspieranie lokalnego rynku rolno-spożywczego – lokalnego przetwórstwa, handlu detalicznego prowadzonego przez rolników, sprzedaży i dostaw bezpośrednich do konsumentów	Właściciele gospodarstw rolnych Gmina	Podmioty prywatne Przedsiębiorcy Mieszkańcy	Gmina
3.3.2.	Wspieranie wytwarzania i dystrybucji produktów tradycyjnych, regionalnych i ekologicznych	Właściciele gospodarstw rolnych Gmina	Podmioty prywatne Przedsiębiorcy Mieszkańcy	Gmina

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
3.4. Aktywizacja zawodowa mieszkańców oraz rozwój przedsiębiorczości				
3.4.1.	Wspieranie Powiatowego Urzędu Pracy w zakresie informowania o usługach pośrednictwa zawodowego oraz o ofertach pracy	Gmina	Powiat	Gmina
3.4.2.	Wspieranie instytucji i organizacji w działaniach aktywizujących bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych	Gmina Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy Przedsiębiorcy	Gmina
3.4.3.	Organizacja praktyk i staży w Urzędzie Gminy w Czarni i w podległych jednostkach organizacyjnych	Gmina	Mieszkańcy	Gmina
3.4.4.	Wspieranie przedsiębiorstw	Gmina	Przedsiębiorcy PARP	Gmina
3.4.5.	Wspieranie działań realizowanych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego	Gmina	Przedsiębiorcy Organizacje pozarządowe	Gmina
3.4.6.	Organizacja kursów i szkoleń dla bezrobotnych, w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy, dostosowanych do zapotrzebowania przedsiębiorców funkcjonujących w Gminie	Gmina	Powiat Mieszkańcy Organizacje pozarządowe	Gmina
3.4.7.	Zainicjowanie spójnego systemu zachęt do podejmowania działalności inwestycyjnej na terenie Gminy, w tym ulgi w podatkach oraz minimalizacja innych kosztów i opłat	Gmina	Inwestorzy Mieszkańcy	Gmina
3.4.8.	Tworzenie przestrzeni inwestycyjnych poprzez przygotowanie terenów inwestycyjnych (uzbrojenie gruntów, realizacja infrastruktury drogowej)	Gmina	Inwestorzy Podmioty prywatne	Gmina
4. Aktywizacja i edukacja lokalnej społeczności, będącej filarem rozwoju gminy Czarnia				
4.1. Poprawa jakości edukacji dzieci i młodzieży				
4.1.1.	Utworzenie placówki żłobkowej	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina
4.1.2.	Utworzenie placówki przedszkolnej	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina
4.1.3.	Rozbudowa, modernizacja i doposażenie placówek oświatowych, w tym sal lekcyjnych, zaplecza sportowego i bibliotek, świetlic szkolnych	Gmina Instytucje oświaty	Podmioty prywatne	Gmina Instytucje oświaty
4.1.4.	Tworzenie nowych, modernizacja oraz doposażenie świetlic wiejskich	Gmina	Podmioty prywatne Mieszkańcy	Gmina
4.1.5.	Podniesienie jakości kształcenia praktycznego w szkołach, w tym doszkolenie zawodowe nauczycieli	Gmina Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe	Gmina Instytucje oświaty
4.1.6.	Badania poziomu nauczania w szkołach na terenie Gminy – monitoring	Gmina Instytucje oświaty	Podmioty prywatne	Gmina Instytucje oświaty
4.1.7.	Wzmocnienie kompetencji podstawowych z zakresu informatyzacji, przedsiębiorczości, nauki języków obcych oraz postaw społeczno-obywatelskich	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina
4.1.8.	Wsparcie rozwoju osób szczególnie uzdolnionych poprzez organizację konkursów lub zajęć dodatkowych	Gmina Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe CUS	Gmina Instytucje oświaty
4.1.9.	Wsparcie edukacji specjalistycznej, w tym dla osób o specjalnych potrzebach terapeutycznych lub z niepełnosprawnością	Gmina Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe CUS	Gmina Instytucje oświaty
4.1.10.	Wsparcie dla zajęć dodatkowych promujących lokalne dziedzictwo kulturowe i folklor	Gmina Organizacje pozarządowe	Instytucje oświaty Instytucje kultury CUS	Gmina Organizacje pozarządowe
4.1.11.	Wspieranie poradnictwa specjalistycznego i terapeutycznego	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe	Gmina CUS
4.1.12.	Podniesienie poziomu zaangażowania rodziców w proces edukacyjno-wychowawczy	Gmina Instytucje oświaty	Organizacje pozarządowe CUS	Gmina Instytucje oświaty
4.1.13.	Inicjowanie i wspieranie działalności w zakresie organizacji i udoskonalania zajęć, wydarzeń pozaszkolnych dla dzieci i młodzieży, w tym zajęć dydaktycznych i sportowych	Gmina Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy Instytucje kultury Instytucje oświaty CUS	Gmina Organizacje pozarządowe

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
4.2. Rozwój kapitału społecznego i wzrost integracji społecznej				
4.2.1.	Wspieranie inicjatyw obywatelskich oraz działalności instytucji, organizacji i stowarzyszeń w zakresie prowadzenia aktywności społecznych i obywatelskich	Gmina	Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina
4.2.2.	Wspieranie oddolnych inicjatyw społecznych służących rozwojowi Gminy i mieszkańców	Gmina Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy	Gmina Organizacje pozarządowe
4.2.3.	Wsparcie osób zajmujących się promowaniem lokalnej kultury i wytwórczości, w tym artystów i rzemieślników	Gmina Instytucje kultury	Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina Instytucje kultury
4.2.4.	Tworzenie mechanizmów i narzędzi służących zwiększaniu poziomu partycypacji społecznej w zarządzaniu Gminą	Gmina Organizacje pozarządowe	Mieszkańcy	Gmina Organizacje pozarządowe
4.2.5.	Wsparcie dzieci i młodzieży dojeżdżającej do szkół	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty CUS	Gmina
4.2.6.	Rozwój kompetencji osób dorosłych	Gmina	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty CUS	Gmina
4.3. Ograniczenie problemów społecznych				
4.3.1.	Rozwój zintegrowanej oferty pomocy i usług społecznych w oparciu o Centrum Usług Społecznych w gminie Czarnia	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe	Gmina CUS
4.3.2.	Spójne oraz kompleksowe wspieranie rodzin	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe	Gmina CUS
4.3.3.	Wspieranie prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina CUS
4.3.4.	Utworzenie Gminnej Rady Młodzieżowej	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe	Gmina CUS
4.3.5.	Spójne i kompleksowe działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy, w tym promocja profilaktyki i edukacja wśród dzieci i młodzieży	Gmina CUS Służby porządkowe	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty	Gmina CUS Służby porządkowe
4.3.6.	Stworzenie Gminnej Rady Seniorów	Gmina	Organizacje pozarządowe CUS	Gmina
4.3.7.	Kompleksowa pomoc i aktywizacja osób starszych, w tym wykorzystanie ich potencjału	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe Instytucje kultury	Gmina CUS
4.3.8.	Pomoc osobom z niepełnosprawnością, w tym likwidacja barier, promowanie zatrudnienia i pomoc doraźna	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe Przedsiębiorcy	Gmina CUS
4.3.9.	Wspieranie inicjatyw na rzecz pomocy społecznej, w tym promocja i wspieranie idei wolontariatu we wszystkich grupach społecznych	Gmina CUS	Organizacje pozarządowe Mieszkańcy	Gmina CUS
4.3.10.	Wspieranie organizacji społecznych i stowarzyszeń prowadzących działania na rzecz utrzymania i wzrostu poczucia bezpieczeństwa, np. OSP	Gmina	Organizacje pozarządowe CUS	Gmina
4.3.11.	Utworzenie Klubu Wolontariusza	Gmina CUS	Mieszkańcy	Gmina CUS
4.4. Rozwój opieki zdrowotnej				
4.4.1.	Zwiększenie dostępności do specjalistycznej opieki medycznej, w tym m.in. psychiatry dziecięcego oraz specjalistów (m. in.: ginekologa, okulisty) od innych chorób cywilizacyjnych dla wszystkich grup społecznych	Gmina Instytucje ochrony zdrowia	Podmioty prywatne CUS	Gmina Instytucje ochrony zdrowia
4.4.2.	Poprawa dostępności i jakości różnych form usług zdrowotnych, w tym pielęgnacyjno-opiekuńczych	Gmina Instytucje ochrony zdrowia	Podmioty prywatne CUS	Gmina Instytucje ochrony zdrowia
4.4.3.	Wspieranie inicjatyw na rzecz profilaktyki zdrowia oraz promocji zdrowia i zdrowego trybu życia	Gmina Instytucje ochrony zdrowia	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty CUS	Gmina Instytucje ochrony zdrowia
4.4.4.	Rozwój Centrum Usług Społecznych w kierunku pełnienia usług takich jak: psycholog, logopeda, stomatolog, rehabilitacja, fizjoterapia	Gmina CUS	Instytucje ochrony zdrowia	Gmina CUS

LP	CELE / KIERUNKI DZIAŁAŃ	PODMIOT ODPOWIEDZIALNY ZA REALIZACJĘ	PODMIOTY UCZESTNICZĄCE	PODMIOT MONITORUJĄCY
4.4.5.	Aktywizacja sportowa mieszkańców różnych grup wiekowych	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty CUS Gmina	Instytucje ochrony zdrowia Mieszkańcy	Organizacje pozarządowe Instytucje oświaty CUS Gmina
4.4.6.	Rozwój infrastruktury opiekuńczo-medycznej dla osób wykluczonych, niepełnosprawnych oraz osób starszych	Gmina Instytucje ochrony zdrowia	Podmioty prywatne	Gmina Instytucje ochrony zdrowia

Materiał źródłowy: Opracowanie własne.

7.2 MONITORING I EWALUACJA STRATEGII

Monitoring i ewaluacja Strategii rozwoju to dwa niezależne procesy, choć pozostające ze sobą w ścisłym związku. Realizacja badania bieżącego (monitoring) i oceny końcowej rezultatów (ewaluacja) jest warunkiem koniecznym do tego, aby mógł on być realizowany w sposób konsekwentny i zgodnie z przyjętymi założeniami. Monitoring i ewaluacja będą stanowić procesy niezbędne dla śledzenia postępów we wdrażaniu i osiąganiu celów w zakresie realizacji obranej wizji. Będą one także konieczne do podjęcia działań dotyczących dalszej przyszłości Gminy. Wskazane jest, aby aktualizacja strategii rozwoju nastąpiła przed końcem okresu obowiązywania niniejszej Strategii Rozwoju Gminy.

Monitoring i ewaluacja wymagają uprzedniego zorganizowania. W tym celu niezbędna jest współpraca i koordynacja poszczególnych wydziałów lokalnej administracji. Wskazane jest powołanie w strukturach Gminy zespołu odpowiedzialnego za monitorowanie, okresowe raportowanie oraz końcową ocenę efektów wdrożeniowych (fakultatywnie przypisanie funkcji pracownikowi Urzędu Gminy, celem realizacji zadań związanych z monitoringiem), którego rolą powinno być m.in.:

- gromadzenie niezbędnych danych o realizowanych zadaniach,
- raportowanie stopnia realizacji celów przewidzianych w programie,
- rozwijanie zagadnień związanych z rozwojem społecznym, gospodarczym i przestrzennym na szczeblu lokalnym,
- prowadzenie działań informacyjnych oraz akcji edukacyjnych,
- komunikacja z interesariuszami.

Monitoring obejmować będzie bieżące gromadzenie danych oraz analizowanie przebiegu realizacji działań i zadań, z jednoczesną możliwością podjęcia ewentualnych przedsięwzięć korygujących. Korekty można przeprowadzić, jeśli zajdzie taka potrzeba, ponieważ proces wdrażania ustaleń Strategii będzie w dalszym ciągu trwał. Wskazana jest koordynacja realizacji przyjętych założeń poprzez monitorowanie efektywności działań co najmniej raz w roku, począwszy od dnia jego uchwalenia. Monitorowanie wdrażania założeń przyczyni się do:

- określenia stopnia realizacji przyjętych działań,
- określenia stopnia wykonania założonych celów,
- oceny poziomu rozbieżności między stanem założonym, a stanem wykonania założeń programu,
- rozpoznania przyczyn zaistniałych rozbieżności,
- stworzenia obszernej bazy zawierającej informację o uwarunkowaniach społecznych, gospodarczych i przestrzennych Gminy,
- określenia skuteczności podejmowanych działań.

Ewaluacja obejmować będzie zebranie informacji, z wykorzystaniem danych gromadzonych w trakcie monitoringu, które umożliwią końcową ocenę oraz weryfikację procesu wdrażania Strategii. Tym samym zmierzone i ocenione zostaną efekty założone do osiągnięcia – poszczególne cele operacyjne i przypisane im zadania. Rezultaty powinny być wyrażone zarówno w postaci ilościowej

(wskaźniki), jak i jakościowej (rezultaty „miękkie”). Wyniki przeprowadzonej oceny stanowią bazę dla Strategii na kolejne lata. Ewaluacja bazować będzie na:

- ocenie postępów we wdrażaniu założeń Strategii Rozwoju Gminy, w tym przygotowanie raportu,
- aktualizacji listy przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w kolejnych latach,
- aktualizacji celów i kierunków działań.

Przeprowadzenie procesów monitoringu i ewaluacji wiąże się ze znacznym zaangażowaniem zasobów ludzkich i środków finansowych. W procesie ewaluacji powinni zostać włączeni wszyscy interesariusze. Jest to najskuteczniejsza metoda oceniania efektywności działań określonych w programie ochrony środowiska.

Sugerowane wskaźniki monitoringu i ewaluacji zaprezentowano w rozdz. 3 niniejszej Strategii.

7.3 WYTYCZNE DLA SPORZĄDZANIA DOKUMENTÓW WYKONAWCZYCH

Dokumenty wykonawcze względem Strategii Rozwoju Gminy stanowią obowiązkowe lub fakultatywne plany, programy i strategie sektorowe. W odniesieniu do gminy Czarnia, biorąc pod uwagę aktualność i spójność zapisów obowiązujących dotychczas dokumentów gminnych, w kontekście zapisów niniejszej Strategii, wskazuje się następujące wytyczne dla ich sporządzenia lub aktualizacji (zmiany):

Tab. 5 Wytyczne dla sporządzania dokumentów wykonawczych względem Strategii

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENT WYKONAWCZY (POZIOM GMINNY)	WYTYCZNE
Planowanie przestrzenne	– Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Zachowanie spójności celów i kierunków działań, zwłaszcza w wymiarze przestrzennym w procedowanym obecnie projekcie aktualizacji Studium.
	– Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Zwiększenie powierzchni Gminy objętej planami miejscowymi.
	– Miejscowe plany rewitalizacji	
Energetyka	– Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Potrzeba sporządzenia założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, z uwzględnieniem zapisów Strategii.
	– Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	
Gospodarka komunalna	– Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Zapisy Strategii spójne z obowiązującymi założeniami w zakresie rozwoju infrastruktury wodno-kanalizacyjnej.
	– Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	
	– Wieloletni plan inwestycyjny	
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	– Gminny program opieki nad zabytkami	Potrzeba aktualizacji w przypadku ustanowienia nowych obszarów lub obiektów zabytkowych lub wpisanych do ewidencji.
	– Gminna ewidencja zabytków	
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu		Program Ochrony Środowiska – dokument aktualny, brak potrzeby aktualizacji w związku z uchwaleniem Strategii.
	– Program ochrony środowiska	Plan gospodarki niskoemisyjnej – dokument nieaktualny, potrzeba kompleksowej aktualizacji z uwzględnieniem założeń Strategii.
	– Plan gospodarki niskoemisyjnej	Program usuwania azbestu – bieżąca aktualizacja, niezależna od zapisów Strategii.
	– Program usuwania azbestu	Program usuwania azbestu – bieżąca aktualizacja, niezależna od zapisów Strategii.
	– Program małej retencji	Program małej retencji – potrzeba opracowania.
	– Plan adaptacji do zmian klimatu	Plan adaptacji do zmian klimatu – fakultatywna możliwość opracowania (brak wymogu).

OBSZAR TEMATYCZNY	DOKUMENT WYKONAWCZY (POZIOM GMINNY)	WYTYCZNE
Transport	<ul style="list-style-type: none"> – Plany rozwoju sieci drogowej wraz z planami finansowania w zakresie dróg gminnych – Plan zrównoważonego rozwoju publicznego transportu zbiorowego – Plan zrównoważonej mobilności – Strategia rozwoju elektromobilności 	<p>Plany rozwoju sieci drogowej wraz z planami finansowania w zakresie dróg gminnych – potrzeba bieżącej aktualizacji.</p> <p>Pozostałe - brak potrzeby opracowania z uwagi na charakter Gminy.</p>
Polityka społeczna	<ul style="list-style-type: none"> – Gminny program rewitalizacji – Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych – Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie – Gminny program wspierania rodziny – Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – Gminny program przeciwdziałania narkomanii 	<p>Gminny program rewitalizacji – konieczność opracowania z uwzględnieniem zapisów Strategii.</p> <p>Pozostałe – zachowanie spójności celów i kierunków działań wskazanych w Strategii w przypadku aktualizacji lub opracowania dokumentów z zakresu polityki społecznej.</p>
Rozwój lokalny	<ul style="list-style-type: none"> – Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie – Plan urzędniowo-rolny – Plany odnowy miejscowości 	<p>Potrzeba opracowania lub aktualizacji z uwzględnieniem celów i kierunków działań wskazanych w Strategii.</p>
Zarządzanie kryzysowe	<ul style="list-style-type: none"> – Gminny plan zarządzania kryzysowego 	<p>Uwzględnienie występujących w obszarze Gminy zagrożeń, w tym przyrodniczych (np. powodzi, osuwisk).</p>
Finanse publiczne	<ul style="list-style-type: none"> – Wieloletnia prognoza finansowa gminy – Uchwały budżetowe 	<p>Uwzględnianie kierunków działań i działań sformułowanych w Strategii, po warunkiem realności ich sfinansowania, w tym przy udziale środków zewnętrznych.</p>

Material źródłowy: Opracowanie własne.

8 RAMY FINANSOWE I ŹRÓDŁA FINANSOWANIA

Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej Gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, jak również uwarunkowań zewnętrznych (niestabilna sytuacja gospodarcza wywołana pandemią COVID-19 i konfliktem zbrojnym na Ukrainie, ryzyko pogłębienia lub rozszerzenia konfliktu) i wewnętrznych (niepewna gospodarka finansowa w kraju – PKB, inflacja, tempo wzrostu wynagrodzenia, zmiany systemowe itd.).

Podstawę do określenia ram finansowych działań strategicznych stanowi wieloletnia prognoza finansowa. W celu dokonania wieloletnich projekcji dochodów i wydatków Gminy, poddano analizie dane budżetowe z ubiegłych lat (dane GUS), w tym zakładając wzrost zbliżony do średniorocznego w latach 2010-2020, tj. wzrost o ok. 3,26 mln zł/rok, oszacowano, że dochody ogółem Gminy w perspektywie ok. 30-letniej, kształtować się będą następująco:

<i>PROGNOZOWANE DOCHODY OGÓŁEM</i>						
ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	29,7	36,2	42,7	49,2	55,7	62,2

Konsekwencją wzrostu dochodów w perspektywie ok. 30-letniej będzie stopniowy wzrost wydatków. Uwzględniając dane budżetowe z ubiegłych lat (dane GUS), w tym zakładając wzrost zbliżony do średniorocznego w latach 2010-2020, tj. wzrost o ok. 2,7 mln zł/rok, oszacowano, że wydatki ogółem będą kształtować się następująco:

<i>PROGNOZOWANE WYDATKI OGÓŁEM</i>						
ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	23,4	28,1	32,8	37,5	42,5	46,9

Wymiarem aktywności rozwojowej Gminy są wydatki majątkowe inwestycyjne. Udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem Gminy na przestrzeni opracowywanych lat (2010 - 2020) był niejednoznaczny:

ROK	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
%	17,5	21,1	21,5	16,3	19,1	16,7	9,9	14,1	21,5	7,1	25,6

Przyjmując tendencję wzrostową założono, że wydatki majątkowe inwestycyjne stanowić będą ok. 25,6% wydatków ogółem (założono wariant zbliżony do poziomu z 2020 r.), mogą one wynieść odpowiednio:

<i>PROGNOZOWANE WYDATKI INWESTYCYJNE</i>						
ROK	2025	2030	2035	2040	2045	2050
MLN ZŁ	5,9	7,1	8,4	9,6	10,8	12,0

Realizacja zadań przewidzianych w Strategii Rozwoju Gminy wymaga zaangażowania znacznych środków finansowych, wyższych niż wskazanych w prognozowanej wersji wydatków inwestycyjnych, co może stanowić największą barierę dla samorządu, przedsiębiorców i mieszkańców.

Głównym podmiotem odpowiedzialnym za realizację Strategii będzie Urząd Gminy. Rolę koordynatora prac wdrażających i aktualizacyjnych będzie pełnił komórka organizacyjna Urzędu odpowiedzialna za planowanie strategiczne. Ważne jest, aby w procesie nie zabrakło różnorodnych partnerów i rozdzielania ról pomiędzy specjalistów, partnerów społecznych i decydentów, dzięki temu Strategia nie jest wyłącznie procedurą urzędniczą, ale staje się płaszczyzną współpracy wszystkich środowisk społecznych odpowiedzialnych i zainteresowanych rozwojem Gminy.

Funkcjonujący w Polsce system finansowania może w znaczącym stopniu wpłynąć na realizację zakładanych celów. System ten jest wielopoziomowym i zróżnicowanym mechanizmem finansowania, w którym duży nacisk kładziony jest na szeroko rozumiany rozwój gospodarczy. Założenia programowe powinny obejmować jak największą liczbę mieszkańców oraz jak największy obszar danej jednostki. Ponadto, powinny stymulować podejmowanie działań między lokalnych w ramach współpracy, która przyczynia się do ułatwienia procesu finansowania inwestycji, a także rozkłada ewentualne koszty ich utrzymania i eksploatacji.

Na system finansowania przedsięwzięć z zakresu rozwoju Gminy składają się instytucje oraz instrumenty ekonomiczne wraz z regulacjami zawierającymi zasady gromadzenia i tryb wykorzystania środków finansowych, do których należą:

- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- wsparcie z Banku Gospodarstwa Krajowego,
- Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego,
- Europejski Fundusz Solidarności,
- Europejski Fundusz Spójności,
- Europejski Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji,
- Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- programy rządowe skierowane do osób indywidualnych.

Zapewnienie sprawnego realizowania działań przyczyniających się do osiągnięcia postawionych celów wymagać będzie pozyskiwania funduszy zewnętrznych. Do finansowania poszczególnych przedsięwzięć służą programy krajowe i regionalne, określające obszary wsparcia i wyznaczają konkretne działania. Podobnie, jak w poprzednich latach (perspektywach: 2007-2013, 2014-2020), tak również w perspektywie 2021-2027 około 60% funduszy z polityki spójności trafi do programów realizowanych na poziomie krajowym. Pozostałe 40% otrzymają programy regionalne.

Podział środków na poszczególne programy wyróżnia się następująco³:

- **Fundusz na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Recovery and Resilience Facility – RRF)** – celem programu jest złagodzenie gospodarczych i społecznych skutków pandemii koronawirusa oraz zapewnienie, by europejska gospodarka i społeczeństwo były bardziej zrównoważone, odporne i lepiej przygotowane na wyzwania i możliwości związane z zieloną i cyfrową transformacją. W ramach Instrumentu w Polsce został przyjęty Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO), składający się z 54 inwestycji i 48 reform. Budżet całego programu (KPO): 158,5 mld złotych, w tym 106,9 mld złotych w postaci dotacji i 51,6 mld złotych w formie preferencyjnych pożyczek.
- **Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS)** – następca Programu Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Program przyczyni się do rozwoju gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu. FEnIKS wesprze również inwestycje transportowe oraz dofinansuje ochronę zdrowia i dziedzictwo kulturowe. Budżet całego programu: 135 mld zł, wkład UE: 111,7 mld zł.
- **Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG)** – program jest kontynuacją dwóch wcześniejszych programów: Innowacyjna Gospodarka 2007-2013 (POIG) oraz Inteligentny Rozwój 2014-2020 (POIR). FENG będzie wspierał realizację projektów badawczo-rozwojowych, innowacyjnych oraz takich, które zwiększają konkurencyjność polskiej gospodarki. Z programu będą mogli skorzystać m.in. przedsiębiorcy, instytucje z sektora nauki, konsorcja przedsiębiorstw oraz instytucje otoczenia biznesu, w szczególności ośrodki innowacji. Budżet całego programu: 45,9 mld zł, wkład UE: 36,6 mld zł.
- **Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS)** - następca Programu Wiedza Edukacja Rozwój (POWER). Główne obszary działania FERS to: praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność. Program będzie wspierał projekty z zakresu: poprawy sytuacji osób na rynku pracy, zwiększenia dostępności dla osób ze szczególnymi potrzebami, zapewnienia opieki nad dziećmi, podnoszenia jakości edukacji i rozwoju kompetencji, integracji społecznej, rozwoju usług społecznych i ekonomii społecznej oraz ochrony zdrowia. Budżet całego Programu: 21,9 mld zł, wkład UE: 18,5 mld zł.
- **Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC)** - jest następcą programu Polska Cyfrowa (POPC), który w latach 2014-2020 wspierał cyfryzację w Polsce. FERC będzie koncentrował się przede wszystkim na: zwiększeniu dostępu do ultraszybkiego Internetu szerokopasmowego, udostępnieniu zaawansowanych e-usług pozwalających w pełni na elektroniczne załatwienie spraw obywateli i przedsiębiorców, zapewnieniu cyberbezpieczeństwa w ramach nowego dedykowanego obszaru interwencji, rozwoju gospodarki opartej na danych, wykorzystującej najnowsze technologie cyfrowe, rozwoju współpracy międzysektorowej na rzecz tworzenia cyfrowych rozwiązań problemów społeczno-gospodarczych, wsparciu rozwoju zaawansowanych kompetencji cyfrowych, w tym również w obszarze cyberbezpieczeństwa dla jednostek samorządu terytorialnego (jst) i przedsiębiorców. Budżet całego Programu - 11,4 mld zł, wkład UE - 9,1 mld zł.
- **Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW)** – nowy program dla makroregionu Polski Wschodniej będzie koncentrował się na czterech głównych obszarach: wzmocnienie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw, energia i ochrona klimatu, spójna sieć transportowa i zwiększenie dostępności transportowej oraz aktywizacja kapitału społecznego, rozwój turystyki i usługi uzdrowiskowe. Oprócz 5 województw dotychczas objętych wsparciem: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko-mazurskiego, z nowego

³ Materiał źródłowy: <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/>

programu będzie korzystać także województwo mazowieckie bez Warszawy i dziewięciu otaczających ją powiatów. Budżet całego programu: 14,3 mld zł, wkład UE: 12,2 mld zł.

- **Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich (PTFE)** – program ma trzy głównie priorytety: skuteczne instytucje, skuteczni beneficjenci i skuteczna komunikacja. Środki z Pomocy Technicznej zostaną przeznaczone m.in. na: szkolenia dla beneficjentów korzystających z Funduszy Europejskich, rozwój krajowego systemu informatycznego umożliwiającego aplikowanie i rozliczanie projektów unijnych, działania informacyjno-promocyjne zwiększające wiedzę o Funduszach w Polsce. Budżet programu wyniesie ok. 2,5 mld zł.
- **Fundusze Europejskie Pomoc Żywnościowa (FEPŻ)** – program, który obejmuje pomoc żywnościową w formie paczek żywnościowych lub posiłków oraz realizację działań towarzyszących (np. warsztaty, doradztwo), które będą miały na celu poprawę sytuacji osób potrzebujących i najuboższych. Budżet całego programu: 2,7 mld zł, wkład UE: 2,4 mld zł.
- **Fundusze Europejskie dla Rybactwa** – to program, który jest kontynuacją programu „Rybactwo i Morze” realizowanego w latach 2014-2020. Będzie wspierać podmioty z sektora rybactwa. Budżet całego programu to 3,5 mld zł, wkład UE - 2,3 mld zł.
- **Programy Interreg (Europejskiej Współpracy Terytorialnej)** – w latach 2021-2027 Polska będzie uczestniczyć w 14 programach Interreg. Planowany budżet to ok. 2 mld zł. Polska będzie pełnić funkcję Instytucji Zarządzającej dla programów: Południowy Bałtyk, Polska-Słowacja, Polska-Saksonia, Polska-Ukraina. Uczestniczyć będzie także w programach partnerów zagranicznych, a za tym w programach:
 - transgranicznych: Litwa-Polska, Meklemburgia/Brandenburgia-Polska, Brandenburgia-Polska, Czechy-Polska,
 - transnarodowych: Europa Środkowa i Region Morza Bałtyckiego,
 - międzyregionalnych: INTERACT, URBACT, ESPON i Interreg Europa.
- **Fundusze Europejskie dla Mazowsza 2021-2027 (FEM)** – program o znaczeniu regionalny wspierać będzie realizację celów polityki spójności. Główne cele to m.in. włączenie cyfrowe, społeczne i zawodowe mieszkańców Mazowsza, wzrost konkurencyjności MŚP, ochrona zdrowia, łagodzenie zmian klimatu, zwiększenie mobilności i dostęp do edukacji.